

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних (семінарських) занять, виконання
самостійної, індивідуальної робіт з дисципліни

«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

(для студентів напряму підготовки 071 «Облік і оподаткування»,
фахового спрямування «Облік і правове забезпечення АПВ денної та
заочної форми навчання)

**Затверджено на засіданні
кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення АПВ
Протокол №2 від 25.09.2019 р.**

ТЕРНОПІЛЬ - 2019

Методичні вказівки для проведення практичних (семінарських) занять, виконання самостійної, індивідуальної робіт з дисципліни «Облік в галузях економіки» (для студентів напряму підготовки «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ», фахового спрямування «Облік і правове забезпечення АПВ для денної та заочної форми навчання) / Укладач: Белова І.М., Дідоренко Т.В., Завитій О.П. Тернопіль: «ТАЙП», 2019. 84с.

Укладач: Белова Ірина Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент
Дідоренко Тетяна Василівна, кандидат економічних наук, доцент.
Завитій Ольга Петрівна, кандидат економічних наук, доцент.

Рецензенти: Палюх М.С., кандидат економічних наук, доцент.
Спільник І.В., кандидат економічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск: Бруханський Р.Ф., доктор економічних наук, професор.

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри обліку та економіко-правового і забезпечення АПБ, протокол № 2 від «25» вересня 2019 р.

Розглянуто та схвалено науково–методичною радою факультету аграрної економіки і менеджменту ТНЕУ, протокол № 2 від 26 вересня 2019 р.

Комп'ютерний набір і верстка Белова І.М., 2019р.

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»**

Опис дисципліни

«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

Дисципліна – „Методологія наукових дисциплін досліджень і викладання облікових дисциплін”	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 6	Галузь знань – 07 „Управління та адміністрування” Спеціальність – 071 „Облік і оподаткування” Ступінь вищої освіти – магістр Освітньо-професійні програми: „Облік і правове забезпечення агропромислового бізнесу”	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки
Кількість залікових модулів – 4		Рік підготовки: Денна – 1 Заочна – 1/2 Семестр: Денна – 2 Заочна – 2/3
Кількість змістових модулів – 3		Лекції: Денна - 30 год. Заочна – 20 год. Практичні заняття: Денна - 15 год. Заочна - 12 год.
Загальна кількість годин: 180		Самостійна робота: Денна - 126 год. в т.ч. Тренінг – 4 год. Заочна - 148 год. Індивідуальна робота (КПІЗ) – 5 год.
Тижневих годин: Денна форма навчання 1 семестр – 12 год., з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення навчальної дисципліни

«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Державна аграрна політика спрямовується на забезпечення продовольчої безпеки країни шляхом освоєння ринкових механізмів формування ефективного конкурентоспроможного агропромислового виробництва та створення умов розвитку для соціальної сфери села. У процесі аграрної реформи в Україні відбулися глибокі соціально-економічні перетворення, спрямовані на подолання відчуження сільськогосподарських працівників від землі, засобів виробництва і результатів праці, на перехід аграрного сектора економіки до ринкових відносин. Здійснено роздержавлення сільськогосподарських підприємств, переважна більшість земель бувших колгоспів та радгоспів передана у приватну власність трудівникам села, формуються нові організаційно-правові структури ринкового типу, створюються умови для розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва.

У процесі реформування аграрного сектора економіки України одночасно відбувалися зміни економічних відносин і відносин власності та утворення різноманітних форм підприємницької діяльності. Однак складні проблеми післяреформеного розвитку аграрної галузі ще не вирішені та наслідки проведення аграрної реформи не відповідають очікуваням. Зменшилися не тільки обсяги виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки, а й споживання продуктів харчування, особливо молочних і м'ясних, низька конкурентоспроможність виробників та їх продуктів на продовольчому ринку.

Досягнення стабільного економічного зростання, створення цивілізованих соціально-економічних умов на селі можливі за рахунок розвитку форм підприємницької діяльності в аграрному секторі, підвищення їх ефективності, що дасть можливість збільшити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції для забезпечення населення продуктами харчування а переробну промисловість сировиною, підвищити конкурентоспроможність продукції вітчизняного агропромислового комплексу на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Одним із важливих напрямів забезпечення високої ефективності в аграрному секторі є трансформація економічних відносин і рівноправний розвиток різних форм підприємницької діяльності, тобто формування відносин власності на принципово новій основі.

Метою соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ як навчальної дисципліни для підготовки спеціалістів з обліку є вивчення, узагальнення і систематизація ключових понять соціально-правового забезпечення діяльності підприємств, визначення особливостей організації та ефективного функціонування первинної ланки ринкової системи господарювання, систематизація теоретичних і практичних знань з питань ефективного управління їх діяльністю.

При вивченні дисципліни «Соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ» студенти повинні користуватись, крім лекційного матеріалу,

спеціальною літературою, рекомендованою програмою курсу, Законами України та іншими підзаконними актами, що друкуються в «Відомостях Верховної Ради», газетах «Урядовий кур'єр», «Голос України» та ін. Необхідно також вивчати Постанови Верховної Ради України, урядові та інструктивні матеріали, обов'язково використовувати практичні матеріали діяльності підприємств усіх видів.

2.2. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Володіння правовими основами функціонування підприємств України. Наявність знань з організації початкового етапу створення власного підприємства та документальне оформлення підприємницької діяльності.

Здатність працювати з монографічними, довідково-енциклопедичними, статистичними, електронними джерелами з питань соціально-правового забезпечення діяльності підприємств агропромислового виробництва.

Здатність оцінювати соціальний захист працівників на підприємстві.

Володіння поняттями та видами організаційно-правових форм соціального забезпечення та правовими засади тарифного і нетарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарської продукції і особливостями правового режиму регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у сільськогосподарських підприємствах України.

Вміння окреслити сферу застосування соціально-правового забезпечення підприємницької діяльності в аграрному секторі.

2.3. Результати навчання дисципліни

Результатом вивчення дисципліни «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ» має бути досягнення студентами такого рівня знань і практичних навичок, який дозволяє їм самостійно здійснювати соціальний захист працівників на підприємстві, вільно орієнтуватись в нормативно-правовій базі, мати загальні базові знання з організації підприємства, набувати елементарних практичних навичок з економічної безпеки підприємства.

2.4. Завдання вивчення дисципліни

Завдання дисципліни – вивчення основних положень соціально-правове забезпечення діяльності підприємств АПВ, засвоєння змісту соціального забезпечення, об'єктивних закономірностей їх розвитку, а також вироблення у студентів уміння застосовувати в практичній діяльності набуті знання і норм соціально-правового забезпечення, засвоєння теоретичних положень науки правових засад здійснення соціально-економічних прав в Україні.

Завдання правового забезпечення підприємницької діяльності виявляється в чіткому, послідовному й однозначному здійсненні органами державної влади і місцевого самоврядування повноважень щодо упорядкування правовідносин, які виникають у сфері реалізації конституційного права на підприємництво та утворення дійової системи державних гарантій щодо підтримки і сприянню

підприємницької діяльності. Правове забезпечення створює те середовище, в якому діє підприємець, гарантуючи йому державний захист прав власності, рівність прав і свободу підприємницької діяльності, вільну і законну конкуренцію, державну підтримку. Правове забезпечення діяльності підприємців має стати правовою стратегією держави, органів публічної адміністрації і суб'єктів підприємництва, яка включає правила, способи і методи регулювання господарських відносин; закріплення господарського правопорядку в економіці; виконання вказівок держави, умов договорів, національних і регіональних програм соціально-економічного розвитку. Закони та інші нормативно-правові акти забезпечують реалізацію механізму правового регулювання і спрямовані на створення умов для правового господарювання й ефективного управління економікою на основі конструктивних правових засобів.

Предметом дисципліни є теоретичні, методологічні положення ефективного формування та розвитку форм підприємницької діяльності у сільському господарстві та соціально-правове їх забезпечення.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні та соціальні аспекти діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у сільському господарстві.

2.5. Завдання лекційних занять

Основними завданнями проведення лекційних занять з навчальної дисципліни «Соціально-правове забезпечення діяльності підприємств АПВ» є ознайомлення студентів з правовими механізмами регулювання і забезпечення відносин права соціального забезпечення; суб'єктів цих відносин та їх правовий статус; підстави виникнення, зміни та припинення соціально забезпечувальних правовідносин, способи забезпечення їх існування; правове забезпечення загальнообов'язкового державного соціального страхування; порядок вирішення спорів, що виникають між суб'єктами права соціального забезпечення.

Метою лекцій є формування у студентів цілісного підходу до сприйняття економічних явищ, принципів та закономірностей функціонування підприємства в умовах ринкової системи.

2.6. Завдання проведення практичних занять

Основними завданнями проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Соціально-правове забезпечення діяльності підприємств АПВ» є набуття студентами практичних навиків, пов'язаних з формуванням соціально-правового забезпечення діяльності підприємств.

Вміти визначати галузеву приналежність відносин у сфері соціального забезпечення; тлумачити чинне законодавство, яке передбачає правове регулювання окремих видів соціального забезпечення та соціальний захист окремих категорій громадян; застосовувати чинне законодавство; нараховувати пенсії та допомоги; розробляти проекти документів, необхідні для призначення окремих видів соціального забезпечення.

3. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

Змістовний модуль 1

Організаційно-правові основи підприємництва

Тема 1

Правові основи організації підприємництва

Правові основи функціонування підприємств України.
Види й організаційно-правові форми об'єднань підприємств.
Організаційні форми підприємницької діяльності.
Організаційно-правові основи підприємництва.
Правове регулювання підприємництва.

Література: 2; 4; 6; 16

Тема 2

Організація та розвиток власної справи

Початковий етап створення власного підприємства.
Документальне оформлення підприємницької діяльності.
Керування створеним підприємством.
Припинення діяльності підприємств бізнесу.

Література: 4; 5; 17; 18

Тема 3

Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств

Поняття виробничо-господарської діяльності с/г підприємств.
Поняття і види виробничо-господарської спеціалізації аграрних
товаровиробників.
Загальна характеристика фінансової діяльності с/г підприємств та її правове
регулювання.

Література: 1; 18; 20; 21; 22

Змістовний модуль 2

Соціально – правовий захист працівників та правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності підприємств АПВ

Тема 4

Соціальний захист працівників на підприємстві

Поняття та види організаційно-правових форм соціального забезпечення
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Страховання на випадок безробіття

Страховання від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання

Страховання у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.

Фінансування за рахунок державного бюджету

Недержавне соціальне забезпечення

Література: 7; 8; 11; 12; 13; 18

Тема 5

Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств

Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності с/г підприємств.

Правові засади тарифного регулювання експорту (імпорту) с/г продукції.

Правові засади нетарифного регулювання експорту (імпорту) с/г продукції.

Правове регулювання здійснення контролю за імпортом с/г продукції.

Література: 4; 5; 6

Тема 6

Правове регулювання інвестицій у с/г підприємства

Загальні правові засади формування аграрних інвестиційних відносин.

Поняття і зміст аграрних інвестиційних правовідносин.

Особливості правового режиму регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у с/г підприємствах України.

Література: 2; 4; 15; 19; 21

Змістовний модуль 3

Правове регулювання аграрного сектору економіки

Тема 7

Відповідальність за порушення законодавства в аграрному секторі економіки

Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства.

Дисциплінарна відповідальність працівників аграрних підприємств. Матеріальна відповідальність працівників аграрних підприємств. Майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Література: 1; 2; 21; 22; 27

Тема 8

Правові засади використання земель в аграрному виробництві

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Права і обов'язки власників і користувачів земель в аграрному виробництві.

Література: 1; 2; 21; 22; 27

Тема 9

Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві. Правове регулювання водокористування в сільському господарстві. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві. Правове регулювання використання тваринного світу в сільському господарстві. Правове регулювання використання р(слинного світу в сільському господарстві. Правове регулювання лісокористування в сільському господарстві.

Література: 1; 2; 21; 22; 27

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

Денна форма навчання

№ п/п	Назва теми	лекції	Семіна- рські заняття	індиві- дуальна робота студенті в	само- стійна робота студентів
<u>Змістовний модуль 1.</u> <u>Організаційно-правові основи підприємництва</u>					
1	<i>Тема 1</i> <i>Правові основи організації підприємництва</i>	3	1	-	14
2	<i>Тема 2</i> <i>Організація та розвиток власної справи</i>	3	1	1	14
3	<i>Тема 3</i> Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств	3	1	1	14
<u>Змістовний модуль 2.</u> <u>Соціально – правовий захист працівників та правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності підприємств АПВ</u>					
4	<i>Тема 4</i> <i>Соціальний захист працівників на підприємстві</i>	6	3	1	14
5	<i>Тема 5</i> <i>Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності с/г підприємств</i>	3	2	1	14
6	<i>Тема 6</i> <i>Правове регулювання інвестицій у с/г підприємства</i>	3	2	1	14
<u>Змістовний модуль 3.</u> <u>Правове регулювання аграрного сектору економіки</u>					
7	<i>Тема 7</i> <i>Відповідальність за порушення законодавства в аграрному секторі економіки</i>	3	2		14
8	<i>Тема 8</i> <i>Правові засади використання земель в аграрному виробництві</i>	3	2		14
9	<i>Тема 9</i> <i>Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві</i>	3	1		14
	Тренінг				4
	Всього	30	15	5	126

Заочна форма навчання

№ п/п	Назва теми	лекції	Семіна- рські заняття	індиві- дуальна робота студенті в	само- стійна робот а студе нтів
Змістовний модуль 1.					
Організаційно-правові основи підприємництва					
1	<i>Тема 1</i> <i>Правові основи організації підприємництва</i>	2	1	-	16
2	<i>Тема 2</i> <i>Організація та розвиток власної справи</i>	2	1	-	16
3	<i>Тема 3</i> <i>Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств</i>	2	1	-	16
Змістовний модуль 2.					
Соціально – правовий захист працівників та правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності підприємств АПВ					
4	<i>Тема 4</i> <i>Соціальний захист працівників на підприємстві</i>	4	4	-	20
5	<i>Тема 5</i> <i>Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності с/г підприємств</i>	2	1	-	16
6	<i>Тема 6</i> <i>Правове регулювання інвестицій у с/г підприємства</i>	2	1	-	16
Змістовний модуль 3.					
Правове регулювання аграрного сектору економіки					
7	<i>Тема 7</i> Відповідальність за порушення законодавства в аграрному секторі економіки	2	1		16
8	<i>Тема 8</i> Правові засади використання земель в аграрному виробництві	2	1		16
9	<i>Тема 9</i> Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві	2	1		16
	Всього	20	12	-	148

5. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ (практичних) ЗАНЯТЬ «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

Семінарське заняття 1

Правові основи організації підприємництва

1. Підприємство як суб'єкт господарювання.
2. Цілі, напрями діяльності підприємства.
3. Правові основи функціонування.
4. Класифікація підприємств
5. Структура підприємства, її сутність, види та фактори зміни.
6. Інтегральні форми підприємств.

Література

1. Блакита Г. В. Бухгалтерський облік : практикум / Г. В. Блакита. – К. : ЦУЛ, 2011. – 152 с.
2. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – К. : ЦУЛ, 2015. – 570 с.
3. Звітність підприємства : підручник для внз / М. І. Бондар [та ін.] ; М-во освіти і науки України, 3 Держ. вищий навч. заклад "Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Вищий навч. заклад УКООПСПЛКІ "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". - К. : Центр учб. літ., 2015. - 570 с.
4. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю. Г. Кім. – К. : ЦУЛ, 2014. – 600 с.
5. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / І. Б. Садовська. – К. : ЦУЛ, 2013. – 688 с.
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівнянності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с.
7. Михайлов М.Г., Полятикіна Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2008. – 320 с.
8. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах / В. Я. Плаксієнко. – К. : ЦУЛ, 2014. – 464 с.
9. План рахунків бухгалтерського обліку. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку / [відп. за вип. О. В. Діордійчук]. - К. : Алерта, 2015. - 148 с.
10. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку / [відп. за вип. О. В. Діордійчук]. - К. : Алерта, 2015. - 304 с
11. Шара Є. Ю. Звітність бюджетних установ : навч. посіб. / Є. Ю. Шара. – К. : ЦУЛ, 2014. – 360 с.

Теми рефератів:

1. Проблеми та перспективи розвитку приватного підприємництва в Україні
2. Виробниче підприємництво – найважливіший вид підприємницької діяльності
3. Історія розвитку комерційного підприємництва
4. Роль та значення посередницького підприємництва
5. Фінансово-кредитне підприємництво в Україні

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте різновиди підприємництва залежно від кількості його учасників та форми власності на ресурси та фактори підприємницької діяльності.
2. Розкрийте сутність виробничого підприємництва.
3. Що є продуктом виробничо-підприємницької діяльності?
4. Що таке комерційне підприємництво?
5. У чому полягає зв'язок виробничого та комерційного підприємництва?
6. Що таке посередництво?
7. Яким чином посередницький бізнес поєднується з іншими видами підприємницької діяльності?
8. У чому сутність фінансово-кредитного підприємництва?
9. Чим фінансово-кредитне підприємництво відрізняється від комерційного?
10. Яка роль і значення страхування, страхової діяльності?
11. Назвіть основні об'єкти страхування.

Тести

1. Які переваги мають суб'єкти малого підприємництва в ринковій економіці?
  - а) адаптація до місцевих умов господарювання ;
  - б) рівень ризику;
  - в) гнучкість і оперативність ;
  - г) залежність від великих компаній ;
  - д) низька потреба в капіталі ;
  - е) обережність господарюючих партнерів при укладанні договорів .
2. Причини невдач у малому бізнесі.
  - а) незмінність керівництва фірмою ;
  - б) некомпетентність ;
  - в) керівник фірмою - жінка ;
  - г) шкідливі звички ;
  - д) фінансування .
3. Розвиток малого підприємництва є умовою рішення наступних проблем:
  - а) висока господарська культура;
  - б) платоспроможність партнерів;
  - в) додаткові робочі місця;
  - г) рівень організаційно-економічних і правових знань підприємців;
  - д) використання творчих можливостей.

4. Зобов'язання суб'єктів малого підприємництва - це:
  - а) цивільно-правові відносини між сторонами;
  - б) обмеження свободи;
  - в) несвоєчасна або не в повному розмірі сплата податків.
5. Що розуміють під підприємницькою діяльністю
  - а) самостійну діяльність;
  - б) ініціативну діяльність дієздатних громадян;
  - в) отримання прибутку;
  - г) всі відповіді невірні.
6. Псевдопідприємництво - це:
  - а) здійснення підприємницької діяльності без реєстрації;
  - б) здійснення підприємницької діяльності без ліцензії;
  - в) організація підприємницької діяльності без наміру її здійснювати;
  - г) прикриття забороненої діяльності.
7. Підприємництво класифікується за :
  - а) формі власності;
  - б) ознаками законності ;
  - в) формам відповідальності;
  - г) кількістю учасників;
  - д) об'єкту докладання капіталу;
  - е) отримання конкретних результатів.
8. Виробниче підприємництво - це:
  - а) залучення і використання грошових коштів;
  - б) самостійний вид діяльності;
  - в) процес виробництва конкретних товарів;
  - г) здійснення робіт і надання послуг.
9. Фінансова стратегія - це:
  - а) визначення довготривалого курсу в галузі фінансів підприємства, спрямованого на вирішення великомасштабних завдань;
  - б) вирішення завдань конкретного етапу розвитку фінансів підприємства;
  - в) розробка нових форм і методів розподілу грошових коштів підприємства .
10. Прогнозування є основою :
  - а) оперативного планування;
  - б) поточного планування ;
  - в) перспективного планування.
11. До власних коштів (капіталу) підприємства належать:
  - а) статутний капітал ;
  - б) резервний фонд ;
  - в) будівля;
  - г) нерозподілений прибуток;
  - д) готова продукція;
  - е) дебіторська заборгованість .
12. До активів підприємства належать:
  - а) збитки;
  - б) кредиторська заборгованість;
  - в) додатковий капітал;

- г) патенти ;
  - д) короткострокові банківські позики ;
  - е) необоротні фонди .
13. Які кошти з зовнішніх джерел може залучити підприємство для фінансування капітальних вкладень:
- а) реінвестувати прибуток:
  - б) амортизаційні відрахування підприємства;
  - в) оборотні кошти
  - г) банківський кредит ;
  - д) бюджетні асигнування ?
14. Прибуток - це показник:
- а) ефективності виробництва;
  - б) економічного ефекту .
15. Чистий прибуток підприємства визначається як:
- а) різниця між балансовою прибутком і обов'язковими відрахуваннями від прибутку до бюджету , фонди та резерви вищих організацій ;
  - б) різниця між виручкою від реалізації і відрахуваннями до фондів і резерви підприємства;
  - в) різниця між виручкою і сукупними витратами на виробництво і реалізацію продукції.
16. Рентабельність продукції - це:
- а) відношення чистого прибутку до повної собівартості реалізованої продукції;
  - б) відношення прибутку від виробництва і реалізації продукції до поточних витрат на виробництво;
  - в) відношення виручки від реалізації продукції до прибутку від реалізації продукції;
  - г) відношення прибутку від виробництва і реалізації продукції до повної собівартості реалізованої продукції
17. До основних фондів відносяться
- а) машини;
  - б) готова продукція;
  - в) незавершене виробництво;
  - г) ноу - хау.
18. До активних основних фондів відносяться:
- а) транспортні засоби:
  - б) обладнання ;
  - в) мости ;
  - г) сировина:
  - д) будинку;
  - е) патенти .
19. Капітальні вкладення - це:
- а) фінансування відтворення основних фондів і нематеріальних активів підприємства;
  - б) вкладення грошових коштів в активи , що приносять максимальний дохід;
  - в) довгострокове вкладення грошових коштів у фінансові інвестиції .
20. Собівартість визначається як:

- а) витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції;
- б) витрати на фінансування інвестиційних проектів;
- в) витрати на придбання цінних паперів.

21. Показник, що характеризує обсяг реалізованої продукції, при якому сума чистого доходу підприємства дорівнює загальній сумі витрат, - це:

- а) фінансовий леверидж ;
- б) виробничий важіль;
- в) поріг рентабельності;
- г) сила впливу операційного важеля ;
- д) точка розриву ;
- е) запас фінансової міцності.

22. Маржинальний прибуток - це:

- а) доповнювальний прибуток, отриманий від зростання обсягу виручки від реалізації при незмінних умовно - постійних витратах;
- б) прибуток, отриманий від інвестиційної діяльності підприємства;
- в) додатковий прибуток, отриманий від зростання обсягу виручки від продажів при незмінних змішаних витратах.

23. Ліквідність підприємства являє собою:

- а) здатність фірми платити за своїми зобов'язаннями ;
- б) можливість підприємства організувати ефективну діяльність ;
- в) здатність компанії трансформувати різні активи в грошові кошти.

24. Які залучені кошти є для підприємства найдешевшими :

- а) дебіторська заборгованість ;
- б) позика банку ;
- в) кредиторська заборгованість ;
- г) облігаційну позику

25. Які елементи витрат підприємства відносяться до змінних витрат :

- а) витрати на сировину ;
- б) витрати на паливо;
- в) орендна плата ;
- г) амортизація ;
- д) відрядна заробітна плата?

26. Кредитування під заставу нерухомості являє собою:

- а) іпотеку ;
- б) лізинг ;
- в) моніторинг ;
- г) форфейтинг .

27. Ризик - це:

- а) ймовірність настання події, пов'язаної з можливими фінансовими втратами або іншими негативними наслідками;
- б) результат венчурної діяльності;
- в) небезпека виникнення негативних наслідків, пов'язаних з виробничою, фінансовою та інвестиційною діяльністю .

28. Елементами класифікації ризиків за рівнем фінансових втрат є:

- а) допустимий ризик ;
- б) зовнішній ризик ;

- в) податковий ризик : г) простий ризик :
- д) прогнозований ризик :
- е) критичний ризик ;
- ж) катастрофічний ризик.

29. Банкрутство - це:

- а) фінансова неспроможність підприємства , визнана у судовому порядку;
- б) фінансова неспроможність підприємства , визнана кредиторами;
- в) нездатність задовольнити вимоги кредиторів у встановлені терміни.

30. Документ фінансової звітності, що відображає джерела формування грошових коштів підприємства та напрями їх використання у грошовому вираженні на певну дату, - це:

- а) звіт про фінансові результати;
- б) звіт про прибутки та збитки;
- в) звіт про рух грошових коштів;
- г) бухгалтерський баланс .

31. Вид нематеріальних активів, що представляють собою графічний символ, напис або їх поєднання, що дають можливість відрізнити товари та послуги одних юридичних і фізичних осіб від однорідних товарів і послуг інших виробників, називається;

- а) патентом;
- б) іміджем;
- в) торговою маркою;
- г) ліцензією .

ЗАДАЧІ

Задача 1

У результаті ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю обсяг виручки від реалізації ліквідаційної маси становив 800 тис. грн. Обсяг вимог кредиторів до підприємства — 1 млн грн. Статутний капітал підприємства дорівнює 100 тис. грн і сформований за рахунок вкладів чотирьох учасників товариства. Частка одного з учасників у статутному капіталі становить 70 %, а частки решти учасників є однаковими. Приватне майно найбільшого учасника — 200 тис. грн, у т. ч. йому належать облігації товариства, учасником якого він є, номінальною вартістю 50 тис. грн.

Визначити джерела погашення вимог кредиторів підприємства, якою мірою вони будуть задоволені.

Задача 2

Прийнято рішення про заснування відкритого акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

- номінальна вартість акцій — 200 грн; курс емісії — 100 %;
- кількість акцій, які підлягають розміщенню, — 10 000 шт.;
- накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства, — 10 000 грн;

на момент скликання установчих зборів АТ в цілому було сплачено 50 % номінальної вартості акцій.

Чи буде засноване АТ; який вигляд матиме перший розділ пасиву балансу АТ за умови його реєстрації? Відповідь коротко обґрунтувати.

Задача 3

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується такими даними:

зазначена в установчих документах відносна частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А — 40 %; Б — 35 %; В — 25 %;

на момент реєстрації ТОВ учасник В вніс 44 тис. грн, що становить 110 % його частки в статутному капіталі; учасник А — 50 тис. грн, учасник Б — 60 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ.

Задача 4

Трьома фізичними особами (А, Б і В) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю. Формування стартового капіталу ТОВ характеризується такими даними:

зазначена в установчих документах частка окремих учасників у статутному капіталі становить: А — 50 %; Б — 30 %; В — 20 %;

на момент реєстрації ТОВ учасник А вніс 20 тис. грн, що становить 40 % його частки в статутному капіталі; учасник Б — 50 тис. грн, а учасник В — 15 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ.

Задача 5

Три підприємства А, Б і В уклали договір про ведення спільної діяльності без створення нової юридичної особи. До здійснення внесків згідно з договором про спільну діяльність активи А становили 1,5 млн грн, Б — 1 млн грн, В — 2 млн грн. Внесок А у фінансування спільної діяльності дорівнює 100 тис. грн, Б — 50 тис. грн, В — 200 тис. грн. Ведення спільних справ за договором покладено на підприємство А. Після завершення спільної діяльності та повної сплати всіх податків вартість спільно контрольованого майна зросла на 10 %.

Визначити, яким чином змінювалися активи та пасиви учасників спільної діяльності після здійснення внесків та розподілу спільного майна по завершенні спільної діяльності.

Задача 6

Резидент України та нерезидент уклали договір про спільну діяльність підприємств без створення юридичної особи. Ведення спільної діяльності покладено на резидента України. Частка резидента у спільній діяльності становить 60 %, частка нерезидента — 40 %. За результатами звітнього періоду загальна сума доходів від спільної діяльності дорівнює 100 тис. грн.

Обчислити суму чистого доходу, який отримають резидент і нерезидент після оподаткування, якщо доходи останнього були репатрійовані.

Семінарське заняття 2

Організація та розвиток власної справи

1. Початковий етап створення власного підприємства.
2. Документальне оформлення підприємницької діяльності.
3. Керування створеним підприємством.
4. Припинення діяльності підприємств бізнесу.

Література

1. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – К. : ЦУЛ, 2015. – 570 с.
2. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 184 с.
3. Облікова політика підприємства : навч. посібник для вnz / Ю. А. Верига [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т економіки і торгівлі. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 312 с.
4. Говорушко Т. А., Тимченко О. І. Малий бізнес. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
5. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для вnz / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 424 с.
6. Дробязко С. І., Козир Т. М., Холод С. Б. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу. Навч. посіб. / за заг. ред. П. И. Атамаса – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
7. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. № 2063-III.
8. Звітність підприємства : підручник для вnz / М. І. Бондар [та ін.] ; М-во освіти і науки України, 3 Держ. вищий навч. заклад "Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Вищий навч. заклад УКООПСПЛЖИ "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". - К. : Центр учб. літ., 2015. - 570 с.
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 226 с.
10. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівнянності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с. Плани рахунків бухгалтерського обліку : станом на 27 січня 2015 р. / [упоряд. Ю. І. Руснак]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 126 с.
11. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 150 с.

Теми рефератів:

- Як розпочати власну справу
- Статут – основний закон підприємства
- Сутність та механізм формування статутного фонду фірми
- Процедура державної реєстрації та її проблеми
- Адміністративні перешкоди на шляху державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності
- Основні шляхи спрощення процедури державної реєстрації
- Назва фірми – справа відповідальна

Питання для самоконтролю:

1. Що таке засновницькі документи?
2. Який основний зміст та структура статуту підприємства?
3. Що таке установчий договір? Яка його структура?
4. Що передбачає процес укладання засновницьких документів?
5. Що таке статутний фонд?
6. Як утворюється та використовується статутний фонд?
7. Який мінімальний обсяг становить статутний фонд?
8. Які можуть утворюватись фонди, крім статутного?
9. Де і як здійснюється державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності?
10. Які документи необхідні для державної реєстрації юридичної особи?
11. Які документи необхідні для державної реєстрації громадян, які мають здійснювати підприємницьку діяльність без створення юридичної особи?
12. Протягом якого терміну здійснюється державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності?
13. Яка плата справляється за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності?
14. Що є підставою для відкриття рахунків фірми у банках?

Тести

1. Які засновницькі документи підтверджують статус юридичної особи?
  - а) статут підприємства;
  - б) підприємницька угода;
  - в) організаційно-правова форма;
  - г) установчий договір.
2. Офіційно зареєстрований документ, який регламентує діяльність юридичної особи – це:
  - а) угода (договір);
  - б) статут;
  - в) установчий договір;
  - г) оренда.
3. Угода, яка укладається між двома або кількома засновниками щодо створення підприємства (фірми) певним шляхом – це:
  - а) договір;
  - б) статут;
  - в) установчий договір;

г) оренда.

4. Установчий договір набирає сили:

- а) з моменту його підписання всіма засновниками фірми;
- б) з моменту державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності;
- в) з моменту відкриття рахунку в банку.

5. Сукупність грошових коштів та майна, яке необхідне для організації та початку функціонування фірми - це:

- а) майно засновників фірми;
- б) статутний фонд фірми;
- в) резервний фонд фірми;
- г) страховий фонд фірми.

6. Яке визначення найбільш повно розкриває сутність підприємця?

- а) господар;
- б) власник;
- в) центральна постать ринкової економіки;
- г) ділова людина.

7. Які основні функції виконує підприємець?

- а) ресурсну;
- б) мотиваційну;
- в) управлінську;
- г) інноваційну;
- д) регулюючу;
- е) ризикову.

8. З яких частин складається підприємницький дохід?

- а) прибуток;
- б) балансовий прибуток;
- в) нормальний (звичайний) прибуток;
- г) економічний прибуток (надприбуток);
- д) торговельний прибуток.

9. Що включає в себе правовий статус підприємця?

- а) його характерні риси;
- б) його права;
- в) його роль і значення в ринковій економіці;
- г) його обов'язки;
- д) його функції;
- е) його відповідальність.

10. Що таке права підприємця?

- а) правові норми (правила), що підлягають виконанню;
- б) система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки;
- в) правові та етичні відношення підприємців до суспільства, які характеризуються виконанням своїх правових норм (правил).

11. Яку господарську діяльність називають підприємницькою?

- а) самостійну;
- б) інноваційну;
- в) цілеспрямовану;

- г) систематичну;
- д) ризикову;
- е) відповідальну;
- є) прибуткову.

12. Які основні функції виконує підприємництво?

- а) інноваційну (творчу);
- б) інформаційну (статистичну);
- в) ресурсну;
- г) організаційну;
- д) диференційну;
- е) стимулюючу (мотиваційну).

13. Що є економічною основою підприємницької діяльності?

- а) товарне виробництво;
- б) приватна власність;
- в) самоствердження;
- г) виробництво товарів.

14. Управління підприємством здійснюється відповідно до:

- а) рівня освіти власника (керівника) підприємства;
- б) його установчих документів;
- в) розміру статутного капіталу.

15. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством:

- а) безпосередньо або через уповноважені ним органи;
- б) через органи місцевого самоврядування;
- в) через Апеляційний суд України.

16. Документ, що визначає умови найму, звільнення найманого керівника, його матеріальне забезпечення тощо, це:

- а) колективна угода;
- б) статут підприємства;
- в) контракт.

17. Колективна угода – це:

- а) один з основних документів бухгалтерського обліку;
- б) розпорядчий документ органів місцевого самоврядування;
- в) документ, що регулює відносини трудового колективу та власника (адміністрації) підприємства.

18. Трудовий колектив підприємства становить:

- а) усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності;
- б) сезонні працівники;
- в) працівники, що мають середню та вищу освіту.

19. Повноваження трудового колективу щодо його участі в управлінні підприємством встановлюються:

- а) статутом або іншими установчими документами;
- б) Законом України „Про захист прав споживачів”;
- в) Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

20. Рішення з соціально-економічних питань підприємства виробляються і приймаються:

- а) головним бухгалтером або його заступником;

- б) управлінням економіки облдержадміністрації;
  - в) органами управління підприємства за участі трудового колективу і уповноважених ними органів.
21. Однією з найважливіших передумов ефективного функціонування апарату управління на підприємстві є:
- а) озеленення території підприємства;
  - б) розвиток гуртків самодіяльності;
  - в) дотримання принципів менеджменту.
22. Система взаємовідносин між суб'єктами товарно-грошового обміну визначається категорією:
- а) ринок;
  - б) підприємництво;
  - в) конкуренція.
23. Ринкові відносини сформувалися внаслідок:
- а) формування корпоративної культури;
  - б) загострення демографічної ситуації;
  - в) суспільного розподілу праці.
24. Під сегментацією ринку розуміють:
- а) його поділ на складові частини;
  - б) формування мало витратного виробництва;
  - в) підвищення рівня добробуту населення.
25. Банкрутство – це:
- а) свобода вибору продуцентами виду діяльності;
  - б) організація боротьби з опором змінам;
  - в) пов'язана з нестачею активів у ліквідній формі нездатність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у визначений для цього термін висунуті йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед державним бюджетом.
26. Необхідною умовою ринкової економіки є:
- а) підвищення рівня освіти населення;
  - б) повна самостійність і незалежність суб'єктів господарювання;
  - в) розширення товарного асортименту.
27. Ринковий механізм – це:
- а) система товарно-грошових відносин, яка забезпечує еквівалентний обмін товарів (послуг) робочої сили, фінансів та цінних паперів і складається з низки елементів;
  - б) можливість отримання власних економічних вигод;
  - в) сукупність чинників зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.
28. Підприємництво виступає як:
- а) сукупність чинників внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства;
  - б) особливий вид господарської діяльності в основу якої покладено низку умов і вимог;
  - в) широкий обмін цінних паперів.
29. Підприємець – це:
- а) керівник планового підрозділу підприємства;
  - б) найманий керівник, що несе відповідальність перед власником;

в) людина, яка приймає на себе ризик, пов'язаний з організацією нового підприємства чи розробкою нової ідеї, продукції чи послуги, що пропонуються споживачам.

30. Власність – це:

- а) право володіння майном, поєднане з відповідальністю за витратами щодо його збереження, ремонту, господарської експлуатації та несення ризику;
- б) створення пільгового податкового режиму;
- в) демократизація процедури регулювання господарської діяльності державними органами.

31. Криза на ринку виникає тоді, коли:

- а) до виробництва залучається суб'єкти господарювання з інших країн світу;
- б) відбувається звуження асортименту продукції;
- в) традиційний ринковий механізм гальмує розвиток продуктивних сил, а економічна система не може забезпечувати ефективне господарювання.

32. Кризова ситуація, що склалася на ринку, усувається лише тоді, коли:

- а) збільшується асортимент продукції;
- б) традиційний господарський механізм переорієнтовується у відповідності з потребами розвитку продуктивних сил;
- в) змінюється форма власності підприємства.

33. Кон'юнктура – це:

- а) зовнішній, ринковий прояв внутрішнього стану економічної системи у певний період часу;
- б) форма підприємницької діяльності;
- в) сукупність законодавчих актів, що регулюють розвиток ринку.

34. Прогноз кон'юнктури ринку – це:

- а) зміна організаційної форми підприємства;
- б) пошук резервів збільшення заробітної плати працівників підприємства;
- в) вірогідна оцінка очікуваних змін попиту, пропозиції і цін у майбутньому.

35. Головною метою діяльності підприємства на ринку є:

- а) задоволення потреб споживачів;
- б) розширення номенклатури та асортименту продукції;
- в) збільшення обсягів виробництва продукції.

36. У разі, коли традиційний механізм гальмує розвиток продуктивних сил, економічна система не може забезпечувати ефективне господарювання, виникає:

- а) система мотивації працівників;
- б) право володіння майном;
- в) криза ринку.

37. Зовнішній, ринковий прояв внутрішнього стану економічної системи у певний період часу, це:

- а) кон'юнктура ринку;
- б) кризова ситуація;
- в) створення пільгового податкового режиму.

38. Вірогідна оцінка очікуваних змін попиту, пропозиції і цін у майбутньому являє собою:

- а) зміну форми власності підприємства;
- б) прогноз кон'юнктури ринку;

в) створення мотиваційного механізму на підприємстві.

39. Система товарно-грошових відносин, яка забезпечує еквівалентний обмін товарів (послуг), робочої сили, фінансів та цінних паперів, являє собою:

- а) прогноз кон'юнктури ринку;
- б) кризову ситуацію;
- в) ринковий механізм.

40. Макроекономічне планування – це:

- а) опрацювання та наукове обґрунтування цілей, орієнтирів пріоритетів, пропорцій та структур соціально-економічного розвитку країни на певний перспективний період;
- б) орієнтовний план взаємопов'язаних засобів впливу на певну галузь економіки;
- в) прогнозний метод вивчення соціально-економічних явищ і процесів.

Практичне завдання: за результатами семінарського завдання скласти аналітичну таблицю, в яку звести інформацію про вид юридичної особи, засновників, форму засновницьких документів, органи керівництва.

«Реєстрація підприємств різних форм власності»:

1. Ви створюєте власне підприємство. Яку організаційно-правову форму підприємницької діяльності ви виберете на початку своєї діяльності, якщо ваше підприємство є: типографією, промисловим підприємством, будівничою організацією, страховою компанією; кредитною організацією; торгівельною організацією; приватною лікарнею або школою. Відповідь обґрунтуйте.

2. На основі зразків установчих договорів підприємств різної форми власності складіть власний договір. 3. Побудуйте схему реєстрації вашого підприємства.

Задачі

Задача 1

Акціонерне товариство випустило 10 000 звичайних акцій, з яких 9 000 були продані акціонерам. Після чого товариство викупило у акціонерів 500 акцій. Визначити суму дивіденду на одну акцію, за умови отримання нерозподіленого прибутку після оподаткування в сумі 2 млн. грн.

Задача 2

1. Ви взяли кредит в банку розміром 1 млн. грн. строком на 10 місяців при річній процентній ставці 24 %. Розрахуйте суму повернення коштів до банку.

2. Побудуйте графік повернення кредитних коштів за таких умов: сума кредиту — 1 млн. грн., річна процентна ставка по кредиту — 24 %, строк кредитування — 18 місяців, сума кредиту повертається одним платежем після закінчення строку кредитування, проценти за користування кредитом сплачуються щомісячно, починаючи з першого місяця кредитування

Семінарське заняття 3

Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств

1. Поняття виробничо-господарської діяльності с/г підприємств.
2. Поняття і види виробничо-господарської спеціалізації аграрних товаровиробників.
3. Загальна характеристика фінансової діяльності с/г підприємств та її правове регулювання.

Література

1. Аграрное право : учеб. / под. ред. С. А. Боголюбова, Е. Л. Мининой. — М. : Эксмо, 2008. — 368 с.
2. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. / П. Й. Атамас. — К. : ЦУЛ, 2010. — 390 с.
3. Гаєцька-Колотило Я. З. Аграрне право України : навч. посіб. / Я. З. Гаєцька-Колотило, Н. В. Ільків. — К. : Істина, 2008. — 184 с.
4. Грищук В. К. Кримінальна відповідальність юридичних осіб : порівн.-прав. дослідж. : монографія / В. К. Грищук, О. Ф. Пасека. — Л. : ЛДУВС, 2013. — 248 с.
5. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для внз / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 424 с.
6. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2007. — 992 с.
7. Звітність підприємства : підручник для внз / М. І. Бондар [та ін.] ; М-во освіти і науки України, 3 Держ. вищий навч. заклад «Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Вищий навч. заклад УКООПСПЛЖИ «Полтав. ун-т економіки і торгівлі». - К. : Центр учб. літ., 2015. - 570 с.
8. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія / О. О. Житний. — Х. : Одиссей, 2013. — 376 с.
9. Ловінська Л.Г.,Канцуров О.О.,Швец В.Г.,Засадний Б.А.,Мельник Т.Г. Нормативно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності : монографія. — К. : ДННУ АФУ, 2013. — 296 с.
10. Мартин, А. Г. Природно-сільськогосподарське районування України : монографія. — К. : ЦУЛ, 2013. — 255 с.
11. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівняльності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с.
12. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / І. Б. Садовська. — К. : ЦУЛ, 2013. — 688 с.
13. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах / В. Я. Плаксієнко. — К. : ЦУЛ, 2014. — 464 с.

Питання для самоконтролю

1. У чому специфіка виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств?
2. Які акти аграрного законодавства регулюють виробничо-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств?
3. Які види сільськогосподарського виробництва передбачені законодавством?
4. Які види сільськогосподарського виробництва Ви знаєте?
5. Які види сільськогосподарського виробництва є допоміжними?
6. Які види сільськогосподарського виробництва є підсобними?
7. У чому специфіка фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств?
8. Які внутрішньогосподарські фінансові правомочності належать сільськогосподарським підприємствам?
9. У чому специфіка оподаткування аграрних товаровиробників?
10. У чому сутність фіксованого сільськогосподарського податку?

Тести

1. Методологічний підхід складання фінансових планів з орієнтацією на майбутнє – це ...
  - 1) реактивізм;
  - 2) інактивізм;
  - 3) преактивізм;
  - 4) інтерактивізм;
  - 5) вірна відповідь відсутня.
2. Сутність розрахунково-аналітичного методу планування фінансових показників полягає в ...
  - 1) розробленні варіантів планових розрахунків для вибору найоптимальнішого варіанту;
  - 2) розрахунку показників на підставі аналізу фактичних даних з урахуванням перспектив їхніх змін у плановому періоді;
  - 3) розрахунку показників на основі певних фінансових норм та техніко-економічних нормативів;
  - 4) балансуванні доходів і витрат фінансового плану з зазначенням джерел покриття кожної статті витрат;
  - 5) вірна відповідь відсутня.
3. Сутність оперативного фінансового планування полягає в ...
  - 1) складанні й виконанні платіжного календаря, касового плану та здійсненні розрахунку потреб у короткострокових залученнях коштів чи їх ефективному розміщенні;
  - 2) розробленні фінансової стратегії та фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності;
  - 3) опосередкуванні процесу впровадження стратегії, створенні умов для контролю за реалізацією заходів з досягнення стратегічних завдань;
  - 4) визначенні найважливіших показників, пропорцій та темпів розширеного відтворення і є головною формою реалізації мети підприємства;
  - 5) вірна відповідь відсутня.
4. Прогнозування ліквідності у фінансовому плануванні проводиться на основі ...
  - 1) узгодження вхідного грошового потоку від інвестиційної діяльності в запланованому періоді;

- 2) зіставлення обсягів виробництва та реалізації в запланованому періоді;
- 3) фіксації факторів, які найбільше впливають на прогнозування результатів діяльності підприємства;
- 4) зіставлення грошових надходжень і видатків, які очікуються в плановому періоді;
- 5) вірна відповідь відсутня.

5. Збалансованості фінансових ресурсів можна досягти ...

- 1) покриваючи дефіцит ресурсів збільшенням дохідної частини до необхідного рівня (якщо підприємство має вільний доступ до ринків капіталів);
- 2) зменшуючи планові обсяги грошових видатків (якщо підприємство має обмежені можливості фінансування);
- 3) збільшуючи обсяги продаж продукції в кредит за умови підвищення цін та зменшуючи власну кредиторську заборгованість;
- 4) усі попередні відповіді вірні;
- 5) вірна відповідь відсутня.

6. Золоте правило балансу полягає в тому, що ...

- 1) потребу в капіталі для фінансування необоротних активів слід покривати за рахунок власного капіталу та довгострокових позичок;
- 2) фінансовий капітал повинен бути мобілізований на строк, не менший від того, на який даний капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства;
- 3) довгострокові капіталовкладення мають фінансуватися за рахунок коштів, мобілізованих на довгостроковий період;
- 4) структура співвідношення між власним і позичковим капіталом підприємства повинна бути оптимальною;
- 5) усі відповіді вірні.

7. Гнучкий бюджет – це ...

- 1) план, узгоджений за напрямками та підрозділами;
- 2) план, в якому витрати та фінансові показники не змінюються залежно від обсягів виробництва і реалізації;
- 3) план, в якому фіксуються значення факторів, які найбільше впливають на прогнозування результатів діяльності підприємства та на обсяг запланованих інвестиційних витрат за проектами, що приймаються;
- 4) план, в якому витрати та фінансові результати змінюються залежно від обсягів виробництва і реалізації;
- 5) вірна відповідь відсутня.

Задачі

Задача 1

Розрахувати та проаналізувати показники ефективності використання капіталу:

- рентабельність капіталу;
- рентабельність продажів;
- коефіцієнт обігу капіталу.

Визначити відхилення в рентабельності капіталу та вплив факторів на цю зміну:

Таблиця

Показники	Минулий період	Звітний період	Відхилення (+, -)

Прибуток від реалізації продукції (від операційної діяльності) , тис. грн.			
Чиста виручка від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.		49967,5	
Середня сума капіталу			
Рентабельність капіталу, %			
Рентабельність продажів, %			
Коефіцієнт обігу капіталу			

Задача 2

Встановити вплив наступних чинників на прибуток від реалізації продукції:

- зміна обсягу реалізації;
- зміна структури і асортименту реалізованої продукції;
- зміна собівартості реалізованої продукції (виробнича собівартість);
- зміна поза виробничих витрат;
- зміна оптових цін на продукцію.

Вихідні дані (тис.грн.):

Показники	Базовий період (план)	За планом на фактичну реалізацію	Звітний період
1 Виробнича собівартість			
2 Невиробничі витрати			
3 Повна собівартість	?	?	?
4 Дохід від реалізації продукції (виручка)			
5 ПДВ			
6 Результат: - прибуток - збиток	?	?	?

Задача 3

Зробіть вертикальний та горизонтальний аналізи звіту про фінансові результати.

Баланс підприємства ХХ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Оборотні активи		
Готівка		
Дебіторська заборгованість		
Товарно-матеріальні запаси		
Витрати майбутніх періодів		
Разом поточних активів		
Споруди, обладнання (без амортизації)		
Разом активів		
Зобов'язання і акціонерний капітал		
Зобов'язання:		

Поточні		
Зобов'язання за облігації 10%		
Разом зобов'язань		
Акціонерний капітал:		
Привілейовані акції 25 грн. 7,5%		
Звичайні акції 10 грн.		
Нерозподілений прибуток		
Разом акціонерний капітал		
Разом зобов'язання і капітал		

Задача 4

На основі балансу проаналізуйте коефіцієнти поточної ліквідності, забезпечення підприємства власними обіговими коштами на початок і кінець звітних періодів. Зробіть висновки.

Таблиця

Розрахунок показників ліквідності

Показник	Формула розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення (+,-)
1. Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання			
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти і їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції + Дебіторська заборгованість) / Поточні зобов'язання			
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти і їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції) / Поточні зобов'язання			

Задача 5

За даними балансу проаналізуйте джерела формування активів підприємства. Зверніть увагу на порядок розрахунку суми власних обігових коштів підприємства і визначення впливу чинників на їх величину. Зробіть висновки відносно типу фінансової стійкості підприємства.

Виконайте коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості підприємства. Розрахунки подайте за таблицею 1. Поясніть, про що свідчать одержані результати.

Таблиця

Розрахунок показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення (+,-)
1. Коефіцієнт	Власний капітал / Валюта			

незалежності (автономії)	балансу			
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання)/ Валюта балансу			
3. Коефіцієнт маневреності	ВОК / Власний капітал			

Завдання 6

Фермер Красницький самовільно зайняв сусідню зі своїм фермерським господарством ділянку поля площею 0,20 га, що належала агрофірмі “Нива”, і побудував там складське приміщення. За два роки, протягом яких Красницький фактично користувався земельною ділянкою, фірма зазнала збитків у розмірі 500 грн. Дирекція агрофірми “Нива” звернулася з позовом до суду щодо повернення цієї ділянки землі та відшкодування завданих їй збитків. Як земельним законодавством регулюються земельні відносини між фірмою і Красницьким? Визначити правову природу земельних відносин, що виникли між ними. У чому полягає правопорушення Красницького? Яка відповідальність передбачається законом за вчинене правопорушення? Як визначити розмір збитків агрофірми “Нива”? Які документи слід додати до позовної заяви? Яким повинно бути рішення суду?

Завдання 8

Рябенко, який був членом сільськогосподарського кооперативу “Дружба”, згідно з договором про оренду земельної частки (паю) передав у користування фермерському господарству “Зоря” 4 га земельної ділянки терміном на п'ять років. Чи правомірні дії Рябенка? Якими правовими нормами регулюються орендні земельні відносини? Яким документом регулюється право власності Рябенка на земельну частку (пай)?

Семінарське заняття 4

Соціальний захист працівників на підприємстві

1. Поняття та види організаційно-правових форм соціального забезпечення
2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування
3. Страхування на випадок безробіття
4. Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання
5. Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.
6. Фінансування за рахунок державного бюджету
7. Недержавне соціальне забезпечення

Література

1. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту в Україні: Навчальний посібник. - 2 - ге видання перероб., дон.- К: Знання, 2008 - 663с.

2. Ковчина І. М. Основи соціально-правового захисту особистості : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності “соціальний педагог” / за заг. ред. докт. філос. наук, проф. А. О. Ярошенко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 297 с.

3. Кривоконь Н.І. К 85 Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні [Текст:] навчальний посібник / Н.І. Кривоконь: .- Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012.- 320 с.

4. Право соціального забезпечення України: підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. Пилипенко П.Д. 3-тє вид., переробл. і доповн. –К.: ІнЮре, 2010. – 504 с.

5. Право соціального забезпечення України. Навчальний посібник / За заг. ред.

6. П.Д. Пилипенка. – Вид. 2-ге, змін. і доп. К.: Істина, 2010. – 224с.

7. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: // Навч. посібн.- К.; Знання 2005.- 405с.

8. Управління діяльністю соціальних служб : методичний посібник / [Гусак Н., Кабаченко Н., Назарук В., Савчук О. та ін. ; заг. ред.: О. Іванова, Н. Гусак] ; Проект Програми розвитку ООН та М-ва соц. політики України "Підтримка реформи соц. сектору в Україні". - К. : К. І. С., 2013. - 178 с.

Тести

1. Соціальний захист це (визначте правильну відповідь):

а) Комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я та добробуту населення за конкретних економічних умов.

б) Захист людини від природних, екологічних та техногенних загроз.

с) Система організаційних та правових заходів, спрямованих на забезпечення добробуту непрацездатних громадян.

д) Комплекс економічних заходів, спрямованих на подолання бідності.

2. Існують дві основні функції соціального захисту. Вони такі (визначте правильну відповідь):

а) Функція подолання соціальної нерівності та функція надання соціальної допомоги.

б) Реабілітаційна функція пасивного характеру (пом'якшення наслідків бідності) та превентивна функція активного характеру (запобігання бідності).

с) Функція надання певним категоріям громадян соціальних виплат та функція компенсації недоотриманих доходів громадян.

д) Функція гарантування певного рівня доходів та функція надання комплексу соціальних послуг.

3. Державне соціальне страхування це (визначте правильну відповідь):

а) Система правових, економічних та організаційних заходів, покликана компенсувати окремі види соціальних ризиків.

б) Система формування спеціальних страхових фондів, кошти яких використовуються для утримання соціально незахищених осіб.

с) Система відносин по забезпеченню потреб певних верств громадян через розподіл і перерозподіл національного доходу.

д) Спосіб реалізації конституційних прав громадян.

4. Основними завданнями державного соціального страхування є (визначте правильну відповідь):

а) Скорочення розриву між рівнем матеріального забезпечення працюючих та непрацюючих громадян.

б) Формування грошових фондів, з яких компенсуються втрати, пов'язані з утриманням осіб, які за різних обставин не беруть участь у трудовому процесі.

в) Відновлення і збереження стану працездатності працівників та гарантування певного матеріального забезпечення громадянам, які втратили працездатність, або не мали її зовсім.

г) Сприяння вирівнюванню життєвих рівнів представників різних соціальних груп суспільства, не залучених до трудового процесу.

5. До принципів здійснення державного соціального страхування на випадок безробіття не входить (визначте правильну відповідь):

а) Економічна зацікавленість суб'єктів страхування у поліпшенні умов і безпеки праці.

б) Надання державних гарантій реалізації застрахованим особам своїх прав.

в) Цільове використання коштів страхування.

г) Обов'язковість страхування осіб, які підлягають цьому виду страхування згідно з законом, добровільність страхування інших осіб.

6. Страховий ризик це (визначте правильну відповідь):

а) Обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок.

б) Обставини, внаслідок яких особи можуть втратити роботу і потребують матеріальної підтримки та соціальних послуг.

в) Обставини, внаслідок яких особи можуть частково втратити роботу і потребують соціальних послуг.

г) Обставини, внаслідок яких особи ризикують втратити роботу і вимагатимуть соціальних послуг.

7. Страхувальники це (визначте правильну відповідь):

а) Роботодавці, застраховані особи, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності та інші особи (включаючи юридичних осіб), які використовують працю фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру, які відповідно до Закону сплачують страхові внески.

б) Особи (включаючи юридичних осіб), які використовують працю фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру, та відповідно до Закону сплачують страхові внески.

в) Роботодавці та застраховані особи, які відповідно до Закону сплачують страхові внески.

г) Роботодавці та застраховані особи, які відповідно до Закону сплачують страхові внески, та інші особи, які використовують працю фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру.

8. Види соціальних послуг це (визначте правильну відповідь):

а) Професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних; фінансування організації оплачуваних громадських робіт; інформаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

б) Перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях; профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

с) Підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях; профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних; фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

д) Професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях; профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних; фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

9. Зняття з обліку страхувальників, на яких не поширюється дія Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, здійснюється (визначте правильну відповідь):

а) За їх заявою.

б) Після перевірок, звірення розрахунків та проведення остаточного розрахунку.

с) За їх заявою після проведення передбачених законодавством перевірок, звірення розрахунків та проведення остаточного розрахунку.

д) За їх заявою та проведенням перевірки їх діяльності.

10. Загальнодержавні оплачувані громадські роботи – це (визначте правильну відповідь):

а) Роботи, які мають суспільну корисну спрямованість, відповідають потребам держави виходячи з її соціально-економічних пріоритетів та виконуються на об'єктах, визначених Кабінетом Міністрів України, у сфері будівництва та реконструкції спортивної, транспортної, медичної, туристичної телекомунікаційної інфраструктури, у тому числі на об'єктах, пов'язаних з підготовкою та проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

б) Роботи, які відповідають потребам громади, регіону сприяють їх соціальному розвитку.

с) Суспільно корисні роботи на об'єктах туристичної та телекомунікаційної інфраструктури, у тому числі на об'єктах, пов'язаних з підготовкою та проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

д) Роботи, що відповідають потребам держави у сфері будівництва та реконструкції спортивної, транспортної, медичної, туристичної телекомунікаційної інфраструктури.

11. З якого моменту вступає в дію договір соціального страхування від нещасного випадку на виробництві.

а) з моменту сплати першого внеску;

б) з моменту настання страхового випадку;

в) з моменту набрання чинності ЗУ "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві"?

12. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати:

а) 360 календарних днів протягом 2-х років;

б) 360 календарних днів;

в) 720 календарних днів.

13. Дайте визначення терміну "часткове безробіття":

а) вимушене тимчасове скорочення нормальної або встановленої законодавством тривалості робочого часу, перерва в одержанні заробітку або скорочення його розміру через тимчасове припинення виробництва без припинення трудових відносин;

б) пошук роботи, сприяння у працевлаштуванні та соціальне супроводження працевлаштованої особи;

в) задоволення матеріальних інтересів і потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, що реалізуються у формі надання натуральної чи грошової допомоги.

14. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги з Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань надаються за рахунок:

а) Резервного фонду;

б) страхових внесків;

в) коштів роботодавців;

г) надходжень із бюджету.

15. Допомога з безробіття в розмірі прожиткового мінімуму виплачується особам, які:

а) протягом 12 місяців, що передували звільненню, пропрацювали менше 26 календарних тижнів;

б) протягом 2 місяців, що передували звільненню, пропрацювали більше 26 календарних тижнів;

в) протягом 12 місяців.

Особам, визнаним в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів, допомога з безробіття визначається в розмірі прожиткового мінімуму

Задачі

Задача 1

Розрахувати допомогу по тимчасовій непрацездатності робітниці Степаненко О. В., яка хворіла з 12 травня по 25 травня 2015 р. Стаж роботи 3 роки. Заробітна плата становить 5000грн. + 10% премії за місяць.

Задача 2

У червні 2015 року працівникові виплачено заробітну плату в сумі 5000 грн., лікарняні в сумі 1700 грн. і оплату відпустки 8900 грн. (із них за червень – 5000 грн. і за липень – 10600 грн.). Розрахувати утримання страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за червень місяць.

Задача 3

Заробітна плата інваліда - працівника підприємства УТОС за липень 2015 року нарахована в сумі 5000 грн., а в серпні 2007 року – 7000 грн. Розрахувати страхові внески до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за кожний з цих місяців.

Задача 4

Потерпілому встановлено МСЕК III групи інвалідності в зв'язку з нещасним випадком на виробництві, що стався в 2014 році, а ступінь втрати професійної працездатності не був встановлений. 05.03.2015 року МСЕК встановило 70% втрати професійної працездатності та II групи інвалідності. Пенсія по інвалідності становить 2350 грн. Середньомісячний заробіток працівника складає 5650 грн. Розрахувати загальний розмір щомісячної страхової виплати потерпілому.

Задача 5

Працівнику було встановлено МСЕК 08.03.2015 року ступінь втрати професійної працездатності 20% у зв'язку з травмою на виробництві. Працюючи на іншому підприємстві, він отримав нову травму. Внаслідок чого МСЕК додатково 10.05.2015 року встановила 30% втрати професійної працездатності, сукупний відсоток – 50% та III групи інвалідності. Середньомісячний заробіток перед першим ушкодженням здоров'я складав – 5600 грн., перед другим - 7650 грн.

Задача 6

Середня заробітна плата працівника становить 7700 грн., страховий стаж 8 років 7 місяців. Розрахувати розмір допомоги з безробіття та визначити терміни виплати.

Задача 7

При перевірці бухгалтерської звітності на підприємстві у березні 2015 року виявлено, що в листопаді 2014 року помилково не нараховано і не утримано внески до Фонду соціального страхування на випадок безробіття з суми 1500 грн. Визначити суму страхового внеску та яку відповідальність понесе підприємство?

Задача 8

Чистий дохід приватного підприємця (сплачує фіксований податок та добровільно застрахований) за підсумками другого кварталу становив 36835 грн.

У цьому періоді максимальна величина доходу на місяць, на яку нараховуються страхові внески, становить 8415 грн. Розрахувати суму страхових внесків до Фонду соціального страхування на випадок безробіття за підсумками другого кварталу

Семінарське заняття 5

Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств

1. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

2. Правові засади тарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарських продукції.

3. Правові засади нетарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарських продукції.

4. Правове регулювання здійснення контролю за імпортом сільськогосподарських продукції.

Література

1. Белова І.М. Облік зовнішньоекономічної діяльності. Курс лекцій для студентів п'ятого курсу денної і заочної форми навчання спеціальності «Облік і аудит». Тернопіль: «Тайп», 2014. – 125с.

2. Верига Ю. А. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. / Ю. А. Верига. – К. : ЦУЛ, 2014. – 264 с.

3. Войнаренко М. П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навч. посіб. / М. П. Войнаренко. – К. : ЦУЛ, 2010. – 484 с.

4. Волкова І. А. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / І. А. Волкова. – К. : ЦУЛ, 2011. – 248 с.

5. Закон України «Про єдиний митний тариф» від 05.02.1992 р. із змінами та доповненнями.

6. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 р.

7. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р., із змінами та доповненнями // Все про бухгалтерський облік. — 1999. - №24 (327). - С.2-19.

8. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 226 с.

9. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівнянності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с.

10. Онищенко В. О. Облік у зарубіжних країнах : підручник для внз / В. О. Онищенко, М. І. Бондар, В. В. Дубовая ; М-во освіти і науки України, Держ. вищий навч. заклад "Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 576 с.

11. План рахунків бухгалтерського обліку. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку / [відп. за вип. О. В. Діордійчук]. - К. : Алерта, 2015. - 148 с.

Тести

1. Конкурентні переваги класифікуються на переваги “вищого” і “нижчого” порядку в залежності від:
  - а) строку відтворення (копіювання) переваги конкурентами;
  - б) функціональної сфери діяльності підприємства, в якій реалізується конкурентна перевага (технологія, техніка, персонал, тощо);
  - в) обсягу потенційного прибутку, який може бути отриманий при застосуванні конкурентної переваги;
  - г) витрат підприємства – конкурента на відтворення конкурентної переваги.
2. Модель “національного ромбу” М. Портера дозволяє систематизувати й досліджувати фактори:
  - а) конкурентоспроможності товару;
  - б) конкурентоспроможності підприємства;
  - в) галузевої конкурентоспроможності.
3. Що розуміється під товаром-субститутом?
  - а) товар, ідентичний за своїми властивостями базовому товару;
  - б) товар, що задовольняє таку ж саму потребу споживача, що й базовий товар, але іншим способом;
  - в) товар-аналог, який відрізняється від базового за деякими якісними характеристиками;
  - г) товар, який має той же рівень показника “ціна/якість”, що й базовий товар.
4. Що може бути суттєвою перешкодою для входження нових конкурентів в галузь?
  - а) наявність широко відомих торгових марок у фірм, що існують в галузі;
  - б) наявність в галузі значної кількості фірм, які контролюють невеликі частки ринку;
  - в) невеликі масштаби виробництва;
  - г) висока матеріаломісткість виробництва в галузі.
5. Інтенсивність конкуренції висока, якщо в галузі існує:
  - а) велика кількість постачальників;
  - б) декілька монопольних угруповань (олігополія);
  - в) різке зростання місткості ринку;
  - г) сильна протекціоністська політика держави.
  - д) високі вихідні бар’єри (витрати, пов’язані з виходом із галузі);
6. Які з наведених варіантів поведінки підприємства можуть бути обрані для протидії товарам–субститутам?
  - а) зниження ціни;
  - б) заохочення постачальників сировини;
  - в) зниження управлінських витрат;
  - г) удосконалення упаковки товарів;
  - д) розробка новітніх технологій.
7. В якій ситуації спостерігається велика інтенсивність конкуренції з боку

постачальників?

- а) велика кількість дрібних постачальників, що конкурують між собою;
- б) відсутність рівноцінних замінювачів ресурсів, що постачаються;
- в) митна політика держави, що знижує ефективність експорту ресурсів.

8. Що не відноситься до механізму впливу сильних постачальників на конкурентні позиції підприємства?

- а) нав'язування вимог до цінової складової продукції, що випускається підприємством;
- б) підвищення цін на ресурси, що постачаються;
- в) погіршення якості ресурсів;
- г) низька надійність і ритмічність поставок.

9. Вплив покупців на конкурентні позиції підприємства посилюється при:

- а) підвищенні ступеня важливості продукції для споживачів і зниженні рівня інформованості покупців;
- б) монополізації виробництва;
- в) диверсифікації;
- г) монопольному становищі споживача.

10. Техніка формування баз даних про критичні точки середовища передбачає застосування методів:

- а) сканування; експертних оцінок;
- б) експертних оцінок;
- в) Дельфі; моніторинг;
- г) Моніторинг; сканування; прогнозування;
- д) прогнозування;
- е) опитування громадської думки; моніторинг; прогнозування.

11. До елементів макросередовища підприємства не належить:

- а) банківська установа, в якій відкритий поточний рахунок підприємства;
- б) Національний банк України;
- в) купівельна спроможність населення;
- г) вимоги екологічного законодавства.

12. Метод сканування зовнішнього середовища полягає в:

- а) пошуку вже сформованої інформації, що вже існує в ретроспективі;
- б) відстежування інформації, що з'являється вперше;
- в) спроба створити інформацію про майбутній стан середовища.

13. Метод моніторингу зовнішнього середовища полягає в:

- а) пошуку вже сформованої інформації, що вже існує в ретроспективі;
- б) відстежуванні інформації, що з'являється вперше;
- в) спробі створити інформацію про майбутній стан середовища.

14. Вартість “переключення” виробників товару-субституту, що викликає інтенсивний тиск конкурентних сил з боку заміників, не може бути обґрунтована:

- а) високою ціною заміників;
- б) високою якістю і зовнішнім виглядом товарів-субститутів;
- в) темпом приросту продажу;
- г) розширення потужностей і отриманим прибутком.

15. До джерел бар'єрів для входу підприємства на ринок не відносяться:

- а) схильність фірм проявляти агресивність або консервативність;
- б) ефективний масштаб виробництва;
- в) віддавання переваги і вірність споживачів;
- г) державні міри и політика;

16. Економічний потенціал постачальників залежить від певних факторів. Постачальники можуть бути сильними, коли:

- а) постачальниками є декілька малих фірм, скутих інтенсивною конкуренцією;
- б) споживачі є важливими клієнтами для фірм-постачальників;
- в) постачальники конкурують з виробниками товарів-субститутів в інших галузях;
- г) можуть зменшити прибуток споживачів через погіршення якості товарів і послуг.

17. Сила впливу на виробників товару і спроможність вести торгівлю з боку споживачів сильніше, коли:

- а) конкретні споживачі не мають значимості і їх багато;
- б) обсяг споживання не займає значний відсоток від всього продажу в кластері;
- в) кластер, що постачає товар на ринок, складається з невеликої кількості продавців;
- г) товари, що пропонуються на продаж різними продавцями, значно стандартизовані, і споживачі легко можуть знайти альтернативний варіант покупки.

18. Движучою силою, що володіє здатністю змінювати ринкові умови і інтенсивність дії сил конкуренції, виступає:

- а) постійне рівномірно-монотонне зростання довгострокового попиту;
- б) постійність у складі споживачів;
- в) незмінність продукту;
- г) зменшення невизначеності і ризику.

19. Якої характеристики немає на шкалі нестабільності І. Ансоффа?

- а) темп змін;
- б) звичність подій;
- в) можливість передбачити майбутнє;
- г) стабільність.

20. Які методи відносяться до методів прямого державного регулювання цін?

- а) встановлення фіксованих цін;
- б) застосування індикативних цін;
- в) збільшення ставок податку на додану вартість;
- г) встановлення “валютного коридору”;
- д) ліцензування зовнішньоекономічної діяльності.

21. До непрямих методів державного регулювання цін відносяться:

- а) встановлення “валютного коридору”; ліцензування зовнішньоекономічної діяльності; застосування індикативних цін;
- б) встановлення фіксованих цін; гарантування виробникові певного рівня цін;
- в) встановлення фіксованих цін; застосування індикативних цін; встановлення “валютного коридору”.

22. В яких організаційно-правових формах може бути засновано підприємство з іноземними інвестиціями в Україні?

- а) акціонерне товариство;

- б) постійне представництво іноземної фірми ;
- в) товариство з обмеженою відповідальністю;
- г) філія іноземної фірми;
- д) приватне підприємство.

23. До основних критеріїв прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу слід віднести такі:

- а) мінімальний обсяг статутного капіталу;
- б) мінімізація дивідендних виплат;
- в) законодавчі вимоги щодо виду діяльності;
- г) мінімізація оподаткування;
- д) рівень відповідальності власників.

24. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за боргами товариства...

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм приватним майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

25. Акціонери ВАТ відповідають за зобов'язаннями товариства...

- а) лише в межах належних їм акцій;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм приватним майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

26. Учасники повного товариства відповідають за боргами товариства...

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

27. Які з наведених характеристик приватного підприємця є правильними?

- а) приватний підприємець може відкривати розрахунковий рахунок у банку.
- б) суб'єкти підприємницької діяльності — фізичні особи повинні складати самостійний баланс.
- в) приватний підприємець відповідає за боргами суб'єкта господарювання, власником якого він є, всім своїм майном.
- г) приватним підприємцем може бути лише громадянин України.
- д) оподаткування доходів приватних підприємців регулюється законодавством про прибуткове оподаткування фізичних осіб.

28. Які з наведених характеристик приватного підприємства є правильними?

- a) ПП може не мати статутного капіталу в момент реєстрації.
  - b) у приватного підприємства може бути лише один власник.
  - c) власник ПП відповідає за боргами підприємства всім своїм майном.
  - d) ПП має самостійний баланс.
  - e) Засновниками ПП можуть бути лише резиденти.
29. Які з наведених характеристик стосуються ТОВ?
- a) товариство може емітувати облігації.
  - b) корпоративні права співвласника товариства можуть бути придбані самим товариством.
  - c) засновниками підприємства можуть бути лише фізичні особи.
  - d) до моменту реєстрації підприємства кожен з учасників повинен сплатити не менше 10 % зазначеного в установчих документах внеску.
  - e) учасник товариства може уступити свою частку третім особам лише за згодою решти учасників.
30. Які з наведених характеристик стосуються АТ?
- a) товариство може емітувати облігації.
  - b) корпоративні права співвласника товариства можуть бути придбані самим товариством.
  - c) засновниками підприємства можуть бути лише юридичні особи.
  - d) засновники зобов'язані бути держателями акцій на суму не менше 25 % статутного капіталу протягом усього періоду діяльності підприємства.
  - e) акціонер може продати свої акції третім особам лише за згодою решти акціонерів.
31. Які з наведених характеристик державного підприємства є правильними?
- a) державні підприємства не можуть бути засновниками підприємств будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності.
  - b) рішення про збільшення статутного капіталу ДП приймається трудовим колективом.
  - c) рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію ДП приймаються міністерствами та іншими органами державної виконавчої влади.
  - d) розподіл чистого прибутку ДП здійснюється за рішенням трудового колективу.
  - e) керівникам, заступникам керівників ДП забороняється безпосередньо займатися підприємницькою діяльністю.
32. Казенні підприємства...
- a) відповідають за своїми зобов'язаннями коштами та всім іншим майном;
  - b) при недостатності коштів та майна відповідальність за їх зобов'язаннями несе відповідний державний орган;
  - c) мають право вступати до асоціацій, консорціумів, концернів та інших об'єднань підприємств лише за погодженням з державними органами;
  - d) мають право купувати корпоративні права інших підприємств;
  - e) діє за фінансовим планом, затвердженим відповідним міністерством.
33. Нерезиденти при здійсненні фінансових інвестицій в Україну мають такі пільги...
- a) не сплачують протягом 5 років податок на прибуток;

- b) не сплачують митних платежів при здійсненні внесків у статутний капітал підприємства-резидента;
- c) не сплачують податок на репатрійований прибуток;
- d) не сплачують митних платежів при придбанні за межами України будь-якої сировини, матеріалів та комплектуючих, необхідних для діяльності підприємства з іноземними інвестиціями;
- e) звільнені від сплати ПДВ при реалізації своєї продукції.

Задачі

Задача 1

1. Українська фірма - розробник програмного забезпечення уклала договір про виконання робіт на користь фізичної особи – іноземного резидента (не є підприємцем). Договір передбачав передачу замовнику програмного продукту за допомогою Інтернет. За результатами перевірки фірми податковий орган подав до суду позов про визнання договору недійсним, мотивуючи це тим, що законодавство України не дозволяє здійснювати ЗЕД з іноземними фізичними особами – непідприємцями. Зокрема, ст. 5 Закону «Про ЗЕД» встановлює, що «...фізичні особи, які не мають постійного місця проживання на території України, мають право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності, якщо вони є суб'єктами господарської діяльності за законом держави, в якій вони мають постійне місце проживання або громадянами якої вони є». Окрім того, підпис нерезидента на договорі не був засвідчений нотаріально.

Чи є зазначена операція експортною? Чи дозволяється вона законодавством України?

Задача 2

Згідно з укладеним договором українське підприємство поставило товар на умовах EXW постійному представництву нерезидента в Україні.

Чи є зазначена операція експортною? Якщо так, то чи потрібно оформлювати вивізну вантажну митну декларацію на товар?

Задача 3

Іноземна компанія звернулася до юрисконсульта за консультацією щодо можливості відкриття в Україні філії, яка б здійснювала основну виробничу діяльність компанії. Юрисконсульт роз'яснив, що відкриття виробничих відокремлених підрозділів іноземних суб'єктів господарювання законодавством України не передбачене, натомість, можливе відкриття представництв.

Чи правильне роз'яснення юрисконсульта? У яких правових формах іноземні суб'єкти господарювання можуть здійснювати господарську діяльність в Україні?

Задача 4

Українське підприємство (покупець) придбало товар у іноземного постачальника. Згодом воно перепродало зазначений товар покупцю у третій країні. На митну територію України товар не завозився, усі дії, пов'язані з його передачею, мали місце за її межами.

Про які зовнішньоекономічні операції йдеться? Чи є сукупність цих операцій реекспортом товару?

Семінарське заняття 6

Правове регулювання інвестицій у сільськогосподарських підприємства

1. Загальні правові засади формування аграрних інвестиційних відносин.
2. Поняття і зміст аграрних інвестиційних правовідносин.
3. Особливості правового режиму регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у сільськогосподарських підприємствах України.

Література

1. Актуальні питання господарсько-правового забезпечення інноваційної політики держави. Монографія / За ред. Задохайла Д. В. -Харків, 2006. –256 с.
2. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 184 с.
3. Беляневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. - К.: Юстиніак 2008. – 872 с.
4. Галиця І.О., Погуда Н.В. Роль держави в сфері інвестиційно-інноваційної діяльності // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Економічні науки. – 2014. – Вип. 9. – С. 24–27.
5. Галиця І.О., Шевченко М.М, Никифоров А.Є., Погуда Н.В. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: ефектометричний інструментарій: монографія // І.О. Галиця, А.Є. Никифоров; Київ. ун-т туризму, економіки та права. – К.: Кондор, 2013. – 294 с.
6. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові аспекти : монографія / Інститут держави і права ім. В. М.Корецького НАН України / В.І. Семчик (ред.). — К. : Юридична думка, 2008. – 252 с.
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівнянності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с.
8. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2010 - №92. – С 3248.
9. Слободян О.А. Венчурний інвестиційний фонд: феномен українського спільного інвестування чи квазівенчурний інститут? // Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – №3 (15). – С. 134 – 144.
10. Слободян О.А. Гармонізація законодавства у сфері спільного інвестування до законодавства Європейського Союзу // Цивільне законодавство України в контексті розвитку Європейського приватного права : монографія / Р.О.

Стефанчук, Ю.В. Білоусов, Н.Л. Бондаренко-Зелінська [та ін.] ; за заг. ред. Ю.В. Білоусова. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – С. 155-169.

11. Фінансовий менеджмент: Підручник. — 2-ге вид., стер. Затверджено МОН / Шелудько В.М. — К., 2013. — 375 с.

Тести

1. Об'єктом інвестиційної діяльності відповідно до Закону України “Про інвестиційну діяльність” є:
  - а) об'єкт, створення і використання якого не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних норм, встановлених законодавством України;
  - б) об'єкт, створення і використання якого порушує права та інтереси громадян України;
  - в) права користування землею, водою, ресурсами, будинками, обладнанням;
  - г) усі відповіді неправильні.
2. До фінансових установ як суб'єктів інвестиційної діяльності не зачисляють:
  - а) банки;
  - б) акціонерні товариства;
  - в) кредитні спілки;
  - г) ломбарди.
3. Пріоритетними для державного фінансування не є галузі, які:
  - а) забезпечують життєдіяльність національної економіки;
  - б) створюють інфраструктуру для ділової та виробничої діяльності;
  - в) не потребують довготермінового вкладення капіталу;
  - г) забезпечують вихід на світові ринки наукомісткої та конкурентоспроможної продукції.
4. У загальній структурі джерел фінансування інвестицій в основний капітал України найбільша частка припадає на:
  - а) власні кошти підприємств та організацій;
  - б) кошти державного і місцевих бюджетів;
  - в) кредити банків та інші позики;
  - г) кошти іноземних інвесторів.
5. Яке із наведених тверджень, що характеризує іноземні інвестиції в Україні, є правильним:
  - а) значна частина іноземних інвестицій надходить у матеріальній формі, а не грошима;
  - б) здебільшого іноземні інвестиції спрямовуються у матеріальну сферу;
  - в) прямі іноземні інвестиції створюють національний капітал.
  - г) усі відповіді правильні.
6. Який із перелічених видів економічної діяльності є привабливим для іноземного інвестора в Україні?
  - а) освіта;
  - б) охорона здоров'я;
  - в) оптова і роздрібна торгівля;
  - г) культура.
7. Яке з наведених тверджень, що характеризує іноземні інвестиції в Україні, є правильним:

- а) значна частина іноземних інвестицій надходить у матеріальній формі, а не у вигляді грошей;
- б) здебільшого іноземні інвестиції спрямовуються у матеріальну сферу;
- в) прямі іноземні інвестиції створюють національний капітал.
- г) усі відповіді правильні.
8. До об'єктів з особливими умовами інвестування не належать:
- а) підприємства атомного машинобудування;
- б) підприємства та об'єкти електроенергетики, гідроелектростанції, теплоелектростанції;
- в) автомобільні дороги загального користування;
- г) підприємства агропромислового комплексу.
9. Найбільше прямих іноземних інвестицій в національну економіку України надійшло з:
- а) Великобританії;
- б) Німеччини;
- в) Кіпру;
- г) Франції.
10. До основних напрямів державної інвестиційної політики в Україні не належить:
- а) зниження рівня державного регулювання підприємницької діяльності;
- б) удосконалення нормативної бази з питань реалізації прав власності;
- в) сприяння розвитку ринків капіталу;
- г) покращення соціального захисту населення.
11. До пріоритетів розвитку базових галузей національної економіки, в яких реалізуються інвестиційні проекти, відповідно до Державної програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, не належить:
- а) забезпечення розвитку енергетичної інфраструктури, зокрема газотранспортної системи, атомного та ракетно-космічного машинобудування, авіа- і суднобудування;
- б) видобування нафти, газу та вугілля;
- в) будівництво житла;
- г) розвиток металургії.
12. Передумовою, яка визначає необхідність формування національної інноваційної системи в Україні, є:
- а) підвищення дефіцитності природних ресурсів та загострення екологічної кризи;
- б) визначальна роль науки в підвищенні ефективності науково-дослідницьких розробок та впровадженні нової техніки;
- в) активна участь транснаціональних корпорацій у розподілі світових ресурсів;
- г) усі відповіді правильні.
13. Невід'ємною складовою здійснення високотехнологічного прориву і формування моделі інноваційного розвитку національної економіки в Україні є:
- а) створення ринкових механізмів, що роблять розвиток науки і впровадження її досягнень економічно не вигідними;

- б) сприяння активному розвитку і функціонуванню малого інноваційного бізнесу;
- в) сприяння залученню внутрішніх та іноземних інвестицій до сировинних галузей;
- г) усі відповіді правильні.
14. Який із видів економічної діяльності не є пріоритетним для реалізації інноваційної моделі в національній економіці?
- а) машинобудівний комплекс;
- б) нові наукові технології та створення науково-освітніх кластерів;
- в) агропромисловий комплекс;
- г) добувна промисловість.
15. Який із зазначених варіантів не є причиною недостатнього розвитку інноваційної діяльності у вітчизняній економіці?
- а) слабкий розвиток малого й середнього інноваційного підприємництва;
- б) недосконалість системи державного регулювання науково-технологічної та інноваційної діяльності;
- в) несформованість мережі інноваційної інфраструктури;
- г) низький рівень купівельної спроможності населення.
16. На вітчизняних промислових підприємствах якого виду економічної діяльності впроваджено найбільше прогресивних технологічних процесів упродовж 2001-2011 рр.?
- а) добувній промисловості;
- б) машинобудуванні;
- в) металургії та обробці металу;
- г) хімічній та нафтохімічній промисловості.
17. Який із зазначених варіантів не є причиною відсутності платоспроможного попиту на інноваційну продукцію в Україні?
- а) недостатні темпи становлення сучасного масштабного національного ринку інноваційної продукції;
- б) неспроможність більшості вітчизняних товаровиробників виступати рівноправними партнерами на міжнародному ринку інноваційних товарів і послуг;
- в) збільшення частки високотехнологічних та споживчих галузей у структурі вітчизняної промисловості;
- г) відсутність інноваційного мислення та креативних знань, низька інноваційна культура споживачів.
18. До основних сфер економіки знань не належить:
- а) НДДКР та інновації;
- б) освіта і навчання;
- в) інформаційно-комунікаційні технології;
- г) фінансова діяльність.
19. Інтелектуальну творчу діяльність, спрямовану на одержання і використання нових знань відповідно до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, називають:
- а) науковою діяльністю;
- б) науково-технічною діяльністю;

- в) науково-педагогічною діяльністю;
г) науково-організаційною діяльністю.
20. Що означає вислів “відплив умів”?
- а) експорт високотехнологічної продукції;
б) участь вітчизняних науковців у міжнародних конференціях, конкурсах;
в) еміграція науковців, винахідників і, загалом, високоосвічених людей закордон;
г) погіршення якості освіти в країні.
21. Яка з перелічених галузей характеризується високим рівнем наукоміскості в Україні?
- а) добувна галузь;
б) машинобудування;
в) харчова промисловість;
г) легка промисловість.
22. Який варіант відповіді розкриває роль і місце системи освіти в інноваційному процесі?
- а) формування сучасних навчальних програм і їх технічного забезпечення;
б) запровадження сучасних методів навчання;
в) формування людського (трудоного) капіталу;
г) вихід на передові позиції організації освіти у Європі і світі.
23. До інструментів державної підтримки інноваційної діяльності не належить:
- а) науково-технічна експертиза;
б) державне замовлення;
в) патентно-ліцензійна діяльність;
г) лізинг.
24. До інноваційної інфраструктури відносять такі елементи:
- а) технопарки, технополіси, венчурні структури;
б) біржі, юридичні та консалтингові компанії;
в) телекомунікаційні системи, рекламні агентства;
г) органи місцевого самоврядування
25. До інноваційної інфраструктури відносять такі елементи:
- а) технопарки, технополіси, венчурні структури;
б) біржі, юридичні та консалтингові компанії;
в) телекомунікаційні системи, рекламні агентства;
г) органи місцевого самоврядування
26. Яке із наведених тверджень, що характеризує науково-технологічний потенціал України, є неправильним?
- а) триває зниження частки зразків нової техніки, що відповідають світовому рівню;
б) домінує відомча система організації науки від макро- до мікрорівнів;
в) підтримуються адміністративні принципи розподілу ресурсів у сфері науки на всіх рівнях;
г) зростає попит на наукову продукцію, проектно-дослідницькі роботи та інноваційну діяльність.
27. Який із наведених варіантів не належить до напрямів державної інноваційної політики в Україні?
- а) збільшення рівня фінансування наукових досліджень до 2% ВВП;

- б) застосування норм пришвидшеної амортизації щодо нового обладнання;
- в) запровадження ефективних методів корпоративного управління;
- г) сприяння нагромадженню інтелектуального потенціалу та його ефективному використанню.

Задачі

Задача 1

У квітні 2017 року відбудеться Міжнародний економічний форум «Інновації. Інвестиції. Інформатизація». У рамках цього форуму у вищих навчальних закладах заплановано проведення тематичної виставки «Енергія зростання». Метою Форуму та Виставки є сприяння ефективному залученню інвестицій в економіку країни, встановленню економічних зв'язків між провідними підприємствами та іноземними партнерами. Для участі у заходах запрошені Посли, керівники торгово-економічних місій провідних країн світу, керівники державних установ та структурних підрозділів міністерств, які займаються інноваційною та інвестиційною діяльністю, експерти та представники міжнародних інвестиційних фондів і фінансово-промислових груп, переможці Міжнародного конкурсу інноваційних проектів «Інноваційні ініціативи». Вам доручено підготувати перелік необхідних документів для організації заходу.

Задача 2

У рамках реалізації проекту відродження галузей агропромислового комплексу України, у другому півріччі 2016 року відбудеться 8 Міжнародна виставка рентабельного високоефективного сільського господарства "ІнтерАгро 2016", яка буде проводитися Національним комплексом "Експоцентр України".

Ця подія - найбільший агропромисловий форум, який посідає провідне місце в АПК України як комплекс інноваційних рішень в різних сферах сільського господарства. Виставку організують Міністерство аграрної політики та продовольства України, Українська аграрна конфедерація, Український клуб аграрного бізнесу, Українська академія аграрних наук, Уряд Франції, Міністерство економіки ФРН, посольства Австрії, Аргентини, Нідерландів, Польщі, Росії та інші. У виставці братимуть участь більше 500 компаній, у тому числі понад 160 іноземних, із 21 країни світу.

Зважаючи на те, що діяльність центральної та регіональної влади сьогодні спрямована на відродження галузей агропромислового комплексу України, зокрема тваринництва, та забезпечення населення країни якісною продукцією, в рамках виставки планується робота Координаційного центру зі створення спеціальних ринків для товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Вам необхідно визначити перелік документів, що забезпечить створення спеціальних ринків для товаровиробників сільськогосподарської продукції та розробити план заходів щодо впровадження в життя зазначеної ідеї.

Задача 3

Робоча група центрального органу виконавчої влади (міської державної адміністрації) взяла участь у засіданні круглого столу з обміну досвідом щодо впровадження інформаційних технологій в органах державної влади.

Учасникам наради було продемонстровано роботу телекомунікаційного центру державного органу, обладнання робочих місць працівників, а також презентовано досвід впровадження та результати реалізації програми "Електронне міністерство".

Вам доручено підготувати перелік необхідних документів для організації впровадження презентованого досвіду роботи та проект доручень керівника органу державної влади структурним підрозділам щодо заходів з реалізації програми інформатизації державного органу.

Задача 4

З метою розвитку молодіжного волонтерського руху, утвердження та пропаганди здорового способу життя серед дітей та молоді проводиться Всеукраїнська благодійна акція "Почуйте всі!". Керівник органу державної влади, в якому Ви працюєте, прийняв рішення про утворення організаційного комітету з підготовки та проведення зазначеної благодійної акції.

Підготуйте перелік необхідних документів для організації заходу та розробіть проект доручення керівника органу державної влади щодо проведення заходу.

Задача 5

Вас призначили керівником постійно діючої комісії з питань розгляду звернень громадян при державному органі влади, яка утворена головою цього органу з метою забезпечення реалізації та гарантування закріплених Конституцією України прав громадян на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, сприяння громадянам у вирішенні за місцем їх проживання питань, з якими вони звертаються до органів державної влади, підвищення ефективності роботи зі зверненнями громадян. Комісія є консультативно-дорадчим органом органу державної влади. Комісія у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, розпорядженнями керівника органу державної влади.

Підготуйте перелік необхідних документів для організації роботи комісії та складіть план її роботи на місяць.

Задача 6

Ви керівник структурного підрозділу органу державної влади. Вам доручено забезпечити розробку проектів документів компетенції органу державної влади щодо переведення об'єктів соціальної сфери і житлово-комунального господарства на опалення та гаряче водопостачання за рахунок відновлюваних джерел енергії.

Пропонуємо Вам визначити перелік документів, підготовка яких необхідна для виконання вищезазначеного завдання, та розробити проект рішення керівника державного органу влади.

Задача 7

Ви керівник структурного підрозділу органу державної влади, Вам доручено підготовку та проведення спортивних змагань серед державних службовців органу державної влади, де Ви працюєте. Для виконання поставленого завдання Ви можете залучати інші структурні підрозділи органу державної влади, підвідомчі підприємства та організації.

Пропонуємо Вам визначити перелік документів, підготовка яких необхідна для організації вищезазначеного заходу, та підготувати план заходів щодо підготовки та проведення спортивних змагань.

Тема 7

Відповідальність за порушення законодавства в аграрному секторі економіки

1. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства.
2. Дисциплінарна відповідальність працівників аграрних підприємств.
3. Матеріальна відповідальність працівників аграрних підприємств.
4. Майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства.
5. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Література

1. Аграрне право України: підручник [Текст] / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.

2. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 736 с.

3. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 736 с.

4. Жушман, В. П. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України [Текст] : навч. посіб. / В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х. : ООО «Одіссей», 2009. – 400 с.

Тести

1. Дисципліна праці - це обов'язкова для всіх працівників:
  - А) участь в громадських заходах;
  - Б) підпорядкування правилам поведінки, визначеним трудовим договором;
  - В) підпорядкування правилам внутрішнього трудового розпорядку;
  - Г) виконання всіх розпоряджень керівника організації;
  - Д) підпорядкування правилам поведінки в громадському місці.
2. У сфері забезпечення дисципліни праці роботодавець має право:
  - А) заохочувати працівників за сумлінну ефективну працю;
  - Б) вимагати від працівників дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку;

- В) розривати трудовий договір з працівником за його ініціативою;
Г) залучати працівників до дисциплінарної відповідальності;
Д) застосовувати до працівників заходи адміністративної відповідальності.
3. У сфері забезпечення дисципліни праці роботодавець зобов'язаний:
А) залучати працівників, які допустили порушення трудових обов'язків, до дисциплінарної відповідальності;
Б) надавати працівникам роботу, обумовлену трудовим договором;
В) забезпечувати безпечні умови праці;
Г) створювати умови для дотримання працівниками дисципліни праці;
Г) забезпечувати працівників устаткуванням, необхідним для виконання трудових обов'язків.
4. Матеріальна відповідальність відрізняється від інших видів юридичної відповідальності:
А) суб'єктивним складом;
Б) розмірами покриття шкоди;
В) порядком покриття заподіяної шкоди;
Г) обов'язком доводити вину працівника в заподіянні шкоди.
5. Шкода не є протиправною й не підлягає відшкодуванню, якщо вона заподіяна:
А) у разі крайньої потреби;
Б) унаслідок вказівки керівного працівника;
В) унаслідок недотримання власником умови про виплату премії працівникові;
Г) унаслідок невиплати заробітної плати.
6. У разі обмеженої матеріальної відповідальності працівник зобов'язаний:
А) покрити заподіяну шкоду повністю;
Б) покрити повністю, але на суму, що не перевищує його середньомісячного заробітку;
В) покрити повністю, але у встановлених законом межах;
Г) покрити повністю, але в межах 2/3 середнього заробітку.
7. Способи покриття заподіяної шкоди:
А) добровільний і примусовий;
Б) добровільний і адміністративний;
В) примусовий і судовий.
8. Повна матеріальна відповідальність - це обов'язок працівника покрити заподіяну шкоду:
А) у повному розмірі;
Б) з урахуванням прямої дійсної шкоди;
В) у повному розмірі в межах прямої дійсної шкоди;
Г) у повному розмірі з урахуванням неотриманих доходів.
9. Розмір заподіяної матеріальної шкоди визначається:
А) в адміністративному та судовому порядку;
Б) тільки в судовому порядку;
В) спеціальним органом, який створює власник;
Г) залежно від виду матеріальної відповідальності.
10. Наказ про притягнення до матеріальної відповідальності є законним:
А) за наявності вини працівника;
Б) у разі повного доведення вини працівника;

- В) коли наказ видано в місячний строк після закінчення розслідування;
Г) коли зазначено конкретну суму, що підлягає стягненню.
11. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність встановлюється:
А) самостійно власником підприємства;
Б) власником за погодженням профкому;
В) у разі неможливості розмежувати матеріальну відповідальність кожного працівника;
Г) у разі обов'язкового укладення письмового договору про колективну матеріальну відповідальність з усіма членами колективу.
12. Керівники несуть повну матеріальну відповідальність:
А) за незаконне звільнення чи переведення працівника;
Б) за затримання виконання наказу керівника вищого рівня про поновлення працівника на роботі;
В) за затримання виконання чи невиконання рішення суду про поновлення працівника;
Г) за незаконне переміщення працівника на роботі.
13. Види матеріальної відповідальності:
А) обмежена і повна;
Б) обмежена і кратна;
В) повна і кратна;
Г) обмежена, повна і підвищена.
14. Об'єктом трудових відносин є:
а) результати праці;
б) жива праця;
в) і результати праці, і жива праця.
15. Сторонами трудових відносин є:
а) роботодавець і працівник;
б) філія підприємства і працівник;
в) філія, яка наділена правом прийняття і звільнення працівників, ведення трудових книжок, і працівник.
16. Чинність законодавства про працю поширюється на:
а) Президента України;
б) суддів;
в) прокурорів;
г) на осіб, які проходять альтернативну службу;
г) працівників міліції.
17. Держава гарантує:
а) підбір підходящої роботи працівникові;
б) працевлаштування працівника;
в) сприяння у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні.
18. Колективний договір містить:
а) нормативні й рекомендаційні умови;
б) нормативні й зобов'язальні умови;
в) зобов'язальні й рекомендаційні умови.
19. У кооперативах і фермерських господарствах із статусом юридичних осіб, які не використовують праці осіб, що не є їхніми членами:

- а) колективний договір обов'язково має бути укладений;
  - б) укладається тільки в тому випадку, якщо цього прагне більшість членів фермерського господарства;
  - в) колективний договір може не укладатись.
20. Примирна комісія розглядає й вирішує колективні трудові спори з питань:
- а) встановлення нових чи зміни існуючих соціально-економічних умов праці і виробничого побуту;
  - б) укладення чи зміни колективного договору;
  - в) виконання колективного договору чи його окремих положень;
  - г) порушення законодавства про працю.
21. Трудовий арбітраж розглядає і вирішує колективні трудові спори з питань:
- а) встановлення нових чи зміни існуючих соціально-економічних умов праці і виробничого побуту;
  - б) укладення чи зміни колективного договору;
  - в) виконання колективного договору чи його окремих положень;
  - г) порушення законодавства про працю.
22. Примирна комісія приймає рішення:
- а) абсолютною більшістю голосів;
  - б) кваліфікованою більшістю голосів;
  - в) консенсусом.
23. Трудовий арбітраж приймає рішення:
- а) абсолютною більшістю голосів;
  - б) кваліфікованою більшістю голосів;
  - в) консенсусом.
24. Рішення трудового арбітражу:
- а) є обов'язковим до виконання;
  - б) є обов'язковим тільки за умови, якщо сторони про це попередньо домовились;
  - в) за будь-яких умов є тільки рекомендаційним.
25. На період страйку:
- а) роботодавець може прийняти на роботу інших працівників за строковим трудовим договором з терміном дії до закінчення страйку;
  - б) роботодавець не має права приймати на роботу працівників у зв'язку зі страйком;
  - в) роботодавець може прийняти на роботу інших працівників за строковим трудовим договором з терміном дії до заборони страйку.
26. Працівники, що брали участь у страйку, права на збереження заробітку за час страйку:
- а) не мають у жодному випадку;
  - б) не мають тільки в тому випадку, якщо страйк визнають незаконним;
  - в) мають у разі порушення власником законів України, якщо це стало причиною страйку і страйк закінчився задоволенням вимог найманих працівників.
27. Підставою для відмови повідомній реєстрації колективного договору є:
- а) невідповідність умов колективного договору трудовому законодавству;
  - б) невідповідність змісту одного примірника другому;
  - в) несвоєчасне підписання договору уповноваженими представниками сторін.
28. Строк чинності колективного договору:

- а) законодавством не регламентується;
  - б) один рік;
  - в) залежить від особливостей праці на тому чи іншому підприємстві.
29. Якщо трудовий договір укладається в письмовій формі, то:
- а) заява про прийом на роботу не подається;
  - б) заява про прийом на роботу обов'язково має бути подана;
  - в) наказ про прийом на роботу не видається.
30. Трудове законодавство поширюється на засуджених до позбавлення волі в частині, що стосується:
- а) охорони праці і техніки безпеки;
  - б) звільнення від роботи у святкові дні;
  - в) тривалості робочого дня.
31. До факультативних умов трудового договору належать:
- а) встановлення неповного робочого часу;
  - б) визначення індивідуальної тривалості щорічної основної відпустки;
  - в) визначення часу надання відпусток;
  - г) встановлення випробного строку при укладенні трудового до- говору.
32. За яким принципом і як саме можна згрупувати основні умови контракту як особливої форми трудового договору:
- а) права сторін;
  - б) обов'язки сторін;
  - в) відповідальність сторін;
  - г) умови матеріального забезпечення працівника;
  - г) організація праці працівника,
33. У разі укладення трудового договору між працівником і фізичною особою трудовий договір має бути зареєстрований у:
- а) місцевому органі виконавча влади;
  - б) нотаріуса;
  - в) державній службі зайнята за місцем проживання працівника;
  - г) державній службі зайнятості за місцем проживання роботодавця.
34. Спільними ознаками для тимчасового переведення працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, і тимчасового переведення на іншу роботу в разі простою, є:
- а) тривалість переведення обмежується одним місяцем;
  - б) для переведення потрібна згода працівника;
  - в) при переведенні мають враховуватись спеціальність і кваліфікація.
35. Поняття «припинення трудового договору» характеризує:
- а) стан працівника;
  - б) стан трудового договору між власником і працівником;
  - в) стан власника.
36. У разі смерті працівника відбувається:
- а) припинення трудового договору;
  - б) звільнення працівника з роботи;
  - в) перехід від трудових відносин до спеціальних.
37. Угода сторін є підставою для припинення, як правило:
- а) безстрокового трудового договору;

- б) трудового договору, укладеного на час виконання певної роботи;
в) строкового трудового договору;
38. Якщо у працівника, який працював за строковим трудовим договором, невикористана відпустка частково перевищує строк трудового договору, то датою звільнення є:
- а) останній день відпустки;
б) перший день відпустки;
в) останній день строку трудового договору.
39. Трудовою функцією охоплюється:
- а) загальні трудові обов'язки;
б) спеціальні трудові обов'язки;
в) загальні і спеціальні трудові обов'язки.
40. До загальних трудових обов'язків відносяться:
- а) обов'язок сумлінно працювати;
б) обов'язок дотримуватися дисципліни праці;
в) обов'язок виконувати розпорядження керівника;
г) обов'язок дотримуватись норм з охорони праці.
41. Уразі звільнення працівника через його невідповідність займаній посаді або виконуваній роботі слід звертатися до:
- а) спеціальних обов'язків;
б) загальних обов'язків;
в) загальних і спеціальних обов'язків.
42. Уразі розірвання трудового договору із працівником через систематичне невиконання обов'язків без поважних причин слід звертатися до:
- а) спеціальних обов'язків;
б) загальних обов'язків;
в) загальних і спеціальних обов'язків.
43. У разі призначення працівнику покарання у вигляді позбавлення волі з випробуванням:
- а) він обов'язково має бути звільнений з роботи;
б) він ні за яких обставин не може бути звільнений з роботи;
в) можливість його звільнення з роботи залежить від того, яку посаду він займає.
44. Якщо працівник став тимчасово непрацездатним під час дії строкового трудового договору, а одужав уже після закінчення строку дії цього договору, то:
- а) він має право на допомогу з соціального страхування на весь період тимчасової втрати працездатності;
б) він має право на допомогу з соціального страхування до дня закінчення строку цього договору;
в) він не має права на допомогу по соціальному страхуванню.
45. Право виконувати роботу в день виходу на роботу постійного працівника без попередження має:
- а) постійний працівник;
б) працівник, прийнятий на роботу для заміщення постійного працівника;
в) тимчасовий працівник у першій половині робочого дня і постійний працівник у другій половині робочого дня.

Задачі

Задача 1

На заводі «Електрон» рівно за 4 місяці до закінчення строку чинності колективного договору (як визначено законодавством) профком попередив дирекцію про початок колективних переговорів. У суворій відповідності до закону переговори почалися через 10 днів. Погодження порядку ведення колективних переговорів було оформлено постановою. Наказом директора було створено робочу комісію із представників сторін. За рішення комісії проголосували: усі представники від трудового колективу (3 члени комісії) та 1 представник від дирекції (із 3). Отже, рішення комісії було прийняте більшістю голосів і оформлене актом. У суворій відповідності до законодавства після ухвалення проекту договору зборами структурних підрозділів підприємства колективний договір підписали уповноважені представники сторін через 10 днів з моменту його ухвалення.

Виправте помилки, допущені в тексті.

Задача 2

Державний інспектор, ознайомившись із змістом колективного договору колективного підприємства, виявив норму, згідно з якою кожний працівник, що порушив трудову або виробничу дисципліну, буде притягатися до дисциплінарної та матеріальної відповідальності у вигляді штрафу. Крім того, працівникам, які мали прогул без поважних причин, буде скорочуватись щорічна відпустка на кількість днів прогулу.

Чи відповідає зазначена норма чинному трудовому законодавству?

Задача 3

Працівник заводу «Велетень» Голубка 10 жовтня 2008 р., жартуючи з колегами по роботі, не помітив, як у бочку з масляною фарбою замість скипидару вилив відро ацетону, зіпсувавши фарбу вартістю 5000 грн., а 13 жовтня, недбало користуючись дорогим вимірювальним приладом (вартістю 4000 грн), поламав його. 26 жовтня 2016 р. директор підприємства видав наказ про звернення стягнення за заподіяну матеріальну шкоду із заробітку за жовтень (зарплату мали видати 1 листопада) і за листопад (зарплату мали видати 1 грудня) в повному обсязі.

Оцініть правомірність дій директора.

Задача 4

Водій фірми «Барва» Мага віз із заводу «Оболонь» 200 ящиків пива. У дорозі його машина потрапила в аварію, внаслідок якої Мага одержав травму і на машині швидкої допомоги був доставлений до лікарні.

ДАІ встановлено, що причиною аварії є незаконний обгін машини Маги автофургоном. Машина з пивом була доставлена за місцем призначення з опломбованими ще на заводі після завантаження дверима. Після розвантаження з'ясувалося, що 10 % пляшок розбилися. Місячна зарплата Маги становила 5300 грн, а заподіяна шкода - 6900 грн. Тому наказом директора фірми «Барви» з

водія була стягнена одномісячна зарплата, а на 1500 грн. було подано позов до суду. Свої дії дирекція мотивувала тим, що з Магою було укладено договір про повну матеріальну відповідальність.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Тема 8

Правові засади використання земель в аграрному виробництві

1. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
3. Права і обов'язки власників і користувачів земель в аграрному виробництві.

Література

1. Аграрне право України: підручник [Текст] / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.

2. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одісей», 2006. – 736 с.

3. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одісей», 2006. – 736 с.

4. Жушман, В. П. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України [Текст] : навч. посіб. / В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х. : ООО «Одісей», 2009. – 400 с.

Тести

1. Зазначте, коли виникає право користування наданою земельною ділянкою:

А. Після встановлення землевпорядною організацією меж земельної ділянки в натурі.

Б. Після одержання Державного акта на право користування земельною ділянкою.

В. Після рішення сесії сільської ради про надання земельної ділянки у власність.

Г. Після видачі довідки сільської ради, що засвідчує власність земельної ділянки.

Д. Після зареєстрованої земельної ділянки в податковій інспекції.

2. Зазначте, чи сплачується податок на земельні ділянки, зайняті самовільно:

А. Так, але сплата не дає права власності або права користування.

Б. Сплачується до сільської ради, на території якої розміщена земельна ділянка.

В. Не сплачується, особа не є власником земельної ділянки.

3. Зазначте, які документи є підставою для нарахування земельного податку:

А. Земельно-кадастрова документація сільської ради.

Б. Паспорт громадянина України.

- В. Господарська книга сільської ради.
Г. Довідка сільської ради, що засвідчує проживання в сільській місцевості
Д. Свідоцтво про народження в сільській місцевості.
3. Зазначте, хто є платником податку за земельні ділянки, якщо вони протягом року переходять від одного власника до іншого:
- А. Сільська (селищна) рада.
Б. Первісний власник земельної ділянки до моменту передання земельної ділянки.
В. Спадкодавець.
Г. Спадкоємець.
Д. За поточний рік первісний власник.
4. Зазначте, з якою метою земельні ділянки передаються у власність безкоштовно:
- А. Ведення фермерського господарства, якщо площа земельної ділянки перевищує 50 га.
Б. Ведення особистого підсобного господарства.
В. Ведення колективного садівництва.
Г. Ведення гаражного будівництва.
5. Зазначте, які встановлені терміни користування землею:
- А. Постійне землекористування.
Б. Без заздальгідь встановленого терміну.
В. Оренда до 15 років.
Г. Тимчасове користування
6. Підприємство діє на основі:
- А. Положення про сільськогосподарське підприємство.
Б. Статуту сільськогосподарського підприємства.
В. Декрету Кабінету Міністрів України про діяльність сільськогосподарського підприємства.
7. Статут підприємства приймається та затверджується:
- А. На загальних зборах членів сільськогосподарського підприємства.
Б. Рішенням відповідної ради.
В. Розпорядженням районної держадміністрації.
8. Членом сільськогосподарського підприємства може бути:
- А. Громадянин, який досяг 16-річного віку.
Б. Громадянин, який досяг 15-річного віку.
В. Юридична особа
9. Земельні ділянки надає у користування:
- А. Сільська рада для всіх потреб із земель сіл.
Б. Міська рада для будівництва громадських приватних ігрових майданчиків.
В. Селищна рада громадянам для сінокосіння.
Г. Обласна рада для ведення фермерського господарства.
Д. Верховна Рада України для прокладання доріг і будівництва атомних станцій.
10. Зазначте випадки, коли припиняється право користування землею:
- А. Добровільна відмова від земельної ділянки.

- Б. Смерть голови фермерського господарства.
- В. Використання землі не за цільовим призначенням.
- Г. Невикористання протягом 6 місяців земельної ділянки, наданої для сільськогосподарського виробництва.

11. Зазначте випадки, коли припиняється право власності на земельну ділянку:

- А. Добровільна відмова від земельної ділянки.
- Б. Смерть одного з членів фермерського господарства.
- В. Вступ громадянина у члени сільськогосподарського підприємства.
- Г. Призов громадянина до лав Збройних сил України

12. Підприємство вважається створеним, набуває права юридичної особи з дня реєстрації в такому органі:

- А. Податковій інспекції.
- Б. Антимонопольному комітеті.
- В. Органах виконавчої влади

Задачі

Задача 1

На загальних зборах членів ВСГК “Лан” фермер Назаренко і засновник приватноорендного сільськогосподарського підприємства Потапов запропонували власникам сертифікатів земельних часток (паїв) передати ці земельні частки (паї) в оренду. Фермер Назаренко повідомив, що укладе договір оренди, в якому орендна плата на поточний рік становитиме 1500 кг пшениці, 20 кг цукру, 25 кг олії, у разі необхідності будуть надані ритуальні послуги. Земельний податок за кожного власника сертифіката він сплатить сам, а прибутковий податок сплачуватиме кожний власник сертифіката на земельну частку (пай), до того ж цей договір оренди необхідно обов’язково зареєструвати в сільській раді. У свою чергу Потапов повідомив, що з кожним власником сертифіката не укладатиме договір оренди на земельну частку, а укладе 19 договорів ренти, причому рентна плата на поточний рік становитиме 1 т пшениці, 10 кг цукру, 10 кг олії, тобто буде меншою ніж запропонована фермером Назаренком, але цей договір ренти на земельну частку (пай) не потрібно реєструвати в сільській раді і власники сертифікатів не сплачуватимуть прибутковий податок з отриманої плати наприкінці року. Після загальних зборів ВСГК “Лан” було створено ініціативну групу, яка звернулася до юридичної консультації за роз’ясненнями. Хто сплачує земельний та прибутковий податки і який порядок їх сплати? В яких випадках сплачується фіксований сільськогосподарський податок? Яка правова відмінність між договором оренди на земельну частку (пай) та договором ренти на земельну частку (пай)?

Задача 2

Засновник приватноорендного сільськогосподарського підприємства Свиридов оформив договори оренди на земельні частки (паї) з власниками сертифікатів після реформування сільськогосподарського підприємства в ТОВ “Надія”. Але після оформлення договорів у орендодавців виникли питання щодо

державної реєстрації договорів оренди та сплати земельного податку. При цьому орендодавці зазначили, що Свиридов сам повинен зареєструвати договори в сільській раді та сплатити земельний податок за кожного орендодавця, оскільки ті ще не отримали державних актів на право приватної власності на землю і не стали приватними землевласниками. Свиридов не погодився з такими пропозиціями і заявив, що реєструвати договори оренди в сільській раді та платити грошову суму за державну реєстрацію, земельний та прибутковий податки повинні орендодавці земельних паїв. Після цих пропозицій сторони звернулись за роз'ясненнями до юридичної консультації, податкової інспекції, відділу земельних ресурсів та сільської ради. Визначити коло суспільних відносин. Які відповіді отримають сторони в зазначених інстанціях?

Задача 3

Виробничий сільськогосподарський кооператив “Орлянський” Василівського району Запорізької області уклав договір оренди на земельну частку (пай) з асоційованими членами кооперативу на поточний рік. У договорах зазначалось, що кожний орендодавець передає в оренду земельну частку площею 4,46 га в умовних кадастрових 20 гектарах вартістю 21330 грн. Орендатор в особі ВСГК “Орлянський” зобов’язався від 30.08 до 30.11 кожного року сплачувати за оренду 213 грн або продукцією на цю суму. Після збирання врожаю зазначена сума була виплачена, але орендодавець вважає, що ця сума надто занижена і звернувся за роз'ясненням до юрисконсульта райдержадміністрації. Визначити коло суспільних правовідносин. Як визначається орендна плата за земельні частки (паї) на поточний рік? Яку відповідь дасть юрисконсульт орендодавцям?

Задача 4

Голова приватно-орендного підприємства Сердюк звернувся до Каховського відділення Херсонської області акціонерного комерційного банку “Україна” із заявою про отримання кредиту на спорудження об’єктів для зберігання сільськогосподарської продукції. Предметом застави Сердюк запропонував орендовані ним земельні ділянки. Проаналізувати цю ситуацію. Якими нормативно-правовими актами регулюється кредитування сільськогосподарських товаровиробників? Навести перелік документів, що вимагаються від позичальника. Які існують види забезпечення кредиту?

Задача 5

Арбітражний суд прийняв рішення про стягнення зі СТОВ “За-лужне” 48400 грн на користь агрофірми “Пуща-Водиця”. Був виданий 22 наказ про стягнення. При цьому виявилось, що на розрахунковому рахунку в банку відсутні кошти СТОВ “Залужне”. Як вирішити цю ситуацію? Чи можливе в цьому разі застосування до СТОВ “Залужне” відповідних положень Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”?

Задача 6

Між Нікольською продовольчою компанією (постачальник) і ВСГК “Дніпро” було укладено договір про те, що постачальник надає ВСГК “Дніпро”

дизельне паливо, а ВСГК за це розраховується так: за 1 кг яловичини першої категорії — 6,5 кг палива, другої категорії — 5,3 кг палива. Визначити порядок реалізації сільськогосподарської сировини. Якими законодавчими актами регулюються ці питання? Чи законні вказані бартерні угоди?

Задача 7

Яковенко, який працював мисливствознавцем у Рахівській державній мисливській інспекції, був звільнений з роботи на підставі втрати до нього довіри (п. 2 ст. 41 КЗпП України). Приводом для звільнення був факт виявлення в його службовому сейфі хутра, яке він начебто намагався привласнити. Не погоджуючись з рішенням адміністрації, Яковенко звернувся до суду з позовом про поновлення його на роботі. Вирішити спір, що виник. Чи правомірне це звільнення? На яку категорію працівників поширюється можливість звільнення в азі втрати довіри?

Задача 8

Бухгалтер Чернігівського молокозаводу Кравченко була звільнена за скороченням штатів. Профком не дав згоди на її звільнення, вважаючи, що вона має переважне право залишитись на роботі, оскільки є студенткою заочного відділення економічного факультету Національного аграрного університету і має на своєму утриманні неповнолітнього брата. До того ж на роботі вона не мала жодних зауважень. Охарактеризувати порядок розірвання трудового договору у зв'язку зі скороченням штатів. Чи має Кравченко переважне право бути залишеною на роботі?

Задача 9

Інженер-технолог Вінницького молокозаводу Врублевська зберігала у своєму столі протокол засідань профкому. Один з них, який стосувався роботи Врублевської, загубився. Адміністрація молокозаводу, підозрюючи Врублевську у викраденні цього протоколу, звернулася до профкому з проханням дати згоду на її звільнення, мотивуючи втратою до неї довіри. Профком не дав згоди на звільнення. Визначити, чи правомірне рішення адміністрації про звільнення Врублевської. Хто і на якій підставі може бути звільнений через втра ту довіри?

Тема 9

Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

1. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
2. Правове регулювання водокористування в сільському господарстві.
3. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
4. Правове регулювання використання тваринного світу в сільському господарстві.
5. Правове регулювання використання рослинного світу в сільському

господарстві.

6. Правове регулювання лісокористування в сільському господарстві.

Література

1. Аграрне право України: підручник [Текст] / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.

2. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 736 с.

3. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 736 с.

4. Жушман, В. П. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України [Текст] : навч. посіб. / В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х. : ООО «Одіссей», 2009. – 400 с.

Питання для самоконтролю

1. Визначте поняття використання природних ресурсів у сільському господарстві.
2. На яких принципах здійснюється сільськогосподарське використання природних ресурсів?
3. Які є види використання природних ресурсів в сільському господарстві?
4. Розкрийте особливості правового регулювання використання тваринного світу в сільському господарстві.
5. Які особливості використання рослинного світу в сільському господарстві?
6. До компетенції яких органів державної влади належить надання дозволів на використання природних ресурсів у сільському господарстві?

Тести

1. Зазначте, в якому законодавчому акті закріплені права та обов'язки членів приватного господарства:
  - А. Цивільному кодексі України.
  - Б. Земельному кодексі України.
2. Зазначте, в якій формі сплачується сільськогосподарський податок:
  - А. Грошовій.
  - Б. У вигляді поставок сільськогосподарської продукції.
  - В. Виключно в натуральній формі.
3. Зазначте, як визначаються розміри доходу члена підприємства:
  - А. Обмежуються.
  - Б. Не обмежуються.
  - В. Встановлюються за Законом України “Про оплату праці”
4. Сільськогосподарське використання природних ресурсів є:
  - а) міжгалузевим правовим інститутом;
  - б) правовим інститутом аграрного права;
  - в) самостійна галузь права;
  - г) усі варіанти вірні.

5. Використання природних ресурсів у сільському господарстві здійснюється на основі таких принципів:
- а) екосистемного підходу до природи;
  - б) гуманізму — пріоритетності прав людини;
  - в) вмотивованого розподілу навантаження на екосистему;
  - г) збереження генофонду Українського народу.
6. Вкажіть види використання природних ресурсів у сільському господарстві:
- а) загальне;
  - б) спеціальне;
  - в) сільськогосподарське;
  - г) продовольче.
7. Правова форма використання природних ресурсів, це:
- а) права громадян України щодо використання природних ресурсів;
  - б) правовий статус природних ресурсів;
  - в) певний правовий режим або закріплений у нормативних актах порядок використання природних ресурсів;
  - г) санітарні правила використання природних ресурсів.
8. Право природокористування та використання природних ресурсів співвідносяться як:
- а) тотожні поняття;
  - б) природокористування є однією з правових форм спеціального використання природних ресурсів;
  - в) використання природних ресурсів є однією з правових форм природокористування;
  - г) різні поняття, які ніяк не співвідносяться.
9. Сільськогосподарське використання природних ресурсів на праві спеціального природокористування є:
- а) безоплатним;
  - б) оплатним; в) може бути оплатним та безоплатним;
  - г) є оплатним у випадку отримання прибутку.
10. Законодавче регулювання використання водних ресурсів у сільському господарстві здійснюється на підставі:
- а) Водного кодексу України;
  - б) Закону України «Про питну воду та питне водопостачання»;
  - в) Закону України «Про підземні води»;
  - г) Закону України «Про меліорацію земель».
11. Територія у межах якої забороняється або обмежується городництво, садівництво, розорювання земель, облаштування пасовищ, застосування стійких або сильнодіючих пестицидів, влаштування гноєсховищ, звалищ сміття визначається як:
- а) заповідна зона;
  - б) водний заповідник;
  - в) водоохоронна зона;
  - г) прибережна зона.

12. Видобування місцевих корисних копалин і торфу загальною глибиною розробки до 2 метрів можуть здійснювати безоплатно і без спеціальних дозволів:
- а) власники землі та землекористувачі в межах наданих їм земельних ділянок;
  - б) видобувні підприємства;
  - в) юридичні особи у статуті яких це передбачено;
  - г) апатриди.
13. Дикі тварини можуть бути об'єктами аграрних правовідносин через:
- а) використання їх у сільськогосподарській діяльності;
  - б) здатність самостійно жити в умовах екосистеми;
  - в) добування їх суб'єктами правовідносин АПК;
  - г) через знищення їх як шкідників сільського господарства.

Задачі

Задача 1

Державне спеціалізоване підприємство “Гео” звернулося до сільської ради народних депутатів за дозволом на виконання розвідувальних робіт на землях, закріплених за сільськогосподарським підприємством “Україна”, колективним сільськогосподарським підприємством “Колос” та природним заповідником. Голова сільської Ради народних депутатів погодився дати дозвіл на виконання розвідувальних робіт на строк до 1,5 року за умови, що спеціалізоване підприємство “Гео” поставить необхідні матеріали для будівництва клубу. Отримавши дозвіл, підприємство “Гео” розпочало роботу. Поставивши будівельні матеріали, підприємство достроково виконало розвідувальні роботи. Після завершення розвідувальних робіт до суду з позовом до підприємства “Гео” звернувся керівник сільськогосподарського підприємства “Україна” про відшкодування збитків, завданих внаслідок забруднення земельних ділянок та несвоєчасного приведення їх у стан, непридатний для використання за призначенням. Визначити коло правовідносин. Вирішити справу.

Задача 2

Товариство з обмеженою відповідальністю “Будівельник” звернулося до Чернобаївської районної ради народних депутатів з клопотанням про надання земельної ділянки для будівництва цеглового заводу загальною площею 14,6 га, зокрема 2,0 га передбачається під кар'єр глини, 1,8 га — для будівництва виробничих споруд, 11,8 га орних земель. Ці землі за правом власності належали сільськогосподарському підприємству “Колос”. Згідно з поданням Коростянської сільської Ради народних депутатів Чернобаївська районна рада задовольнила клопотання товариства “Будівельник”. За місяць голова підприємства “Колос” подав до суду позов до районної Ради народних депутатів щодо визнання рішення ради про надання земельної ділянки товариству “Будівельник” незаконним. Визначити коло правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Задача 3

Побудуйте структурно-логічну схему на тему «Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві».

Задача 4

Використовуючи Лісовий кодекс України:

1. Сформулюйте поняття лісових відносин та їх зміст;
2. Охарактеризуйте ліси як об'єкт права власності;
3. Визначте відповідальність за порушення лісового законодавства.

Задача 5

Розв'яжіть задачу: Член кооперативу Лігутко отримав виробничу травму при виконанні трудових обов'язків. Правління кооперативу на основі норм 271 Статуту та Правил внутрішнього розпорядку виплатило Лігутку одноразову допомогу в розмірі 10 заробітних плат в рахунок відшкодування заподіяної шкоди. Від подальших виплат правління відмовилося, мотивуючи тим, що передбачене локальними актами кооперативу відшкодування вже здійснено. Лігутко звернувся до суду. Яке рішення має прийняти суд? Дайте правову оцінку ситуації.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

Комплексне практичне індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ» виконується самостійно кожним студентом.

КПЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. В процесі виконання та оформлення КПЗ студент може використовувати комп'ютерно-інформаційні технології. Отримані студентом навички будуть застосовуватися ним у процесі здачі заліку.

Варіанти КПЗ

1. Поняття підприємства, цілі і завдання його створення.
2. Підприємство як господарча система і форма реалізації підприємництва.
3. Правові засади функціонування підприємств.
4. Господарський Кодекс України, його основні положення.
5. Статут підприємства.
6. Генеральна тарифна угода й колективний договір.
7. Класифікація підприємств: за метою та характером діяльності; за формами власності; за чисельністю працюючих; правовим статусом та формами господарювання; за технологічною і територіальною цілісністю; за галузево-функціональним видом діяльності.
8. Об'єднання підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, картелі, синдикати, трести, холдинги, промислово-фінансові групи.
9. Тенденції розвитку підприємств та їх об'єднань в сучасних умовах.
10. Поняття й загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємств та організацій.
11. Складові елементи ринкової інфраструктури.

12. Підприємництво як сучасна форма господарювання.
13. Принципи здійснення, форми, типи і моделі підприємницької діяльності.
14. Правове забезпечення підприємництва.
15. Виробнича та посередницька діяльність.
16. Підприємницькі договори (контракти, угоди).
17. Структура договорів і порядок їх укладання.
18. Типовий зміст, загальні й специфічні умови договору.
19. Формулювання конкретних умов договору.
20. Формування підприємницького середовища.
21. Активізація підприємницької діяльності в Україні.
22. Сутнісна характеристика структури підприємства.
23. Виробнича структура підприємства та її види.
24. Чинники формування й зміни виробничої структури підприємства.
25. Характеристика загальної структури підприємства.
26. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання.
27. Планування, організація, мотивація, контроль як основні функції управління підприємствами.
28. Принципи та методи управління підприємством.
29. Організаційна структура управління підприємством. Типи організаційних структур управління.
30. Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін.
31. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники).
32. Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією.
33. Визначення чисельності окремих категорій працівників.
34. Кадрова політика й система управління персоналом підприємств.
35. Сучасні вимоги держави й фірми до ділових якостей різних категорій персоналу.
36. Особливості систем управління у фірмах економічно розвинутих зарубіжних країн.
37. Соціальне забезпечення: поняття, функції.
38. Соціально-забезпечувальні відносини та їх види в Україні. Відносини, що тісно пов'язані з соціально-забезпечувальними відносинами: процедурні, процесуальні, соціально-страхові.
39. Поняття та предмет права соціального забезпечення.
40. Метод права соціального забезпечення.
41. Система права соціального забезпечення.
42. Функції права соціального забезпечення.
43. Принципи права соціального забезпечення.
44. Джерела права соціального забезпечення України: загальна характеристика.
45. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії у сфері соціального забезпечення.

7. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ»

1. Особливості визначення місії та головних напрямів діяльності підприємства.
2. Основні тенденції зміни законодавчої бази діяльності підприємств в Україні.
3. Гнучкість підприємства як виробничої системи в ринкових умовах: критерії, характеристика, засоби забезпечення.
4. Економічна свобода як основний елемент підприємницького середовища.
5. Сутність та критерії визначення суб'єктів малого підприємництва.
6. Роль малого підприємництва в економіці України.
7. Які нормативно-правові документи регламентують діяльність підприємств.
8. Який правовий документ регламентує відносини між адміністрацією та персоналом.
9. Охарактеризуйте види підприємств за розміром, характером та галузевою сферою діяльності.
10. Охарактеризуйте види підприємств за організаційно-правовою формою.
11. Методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства.
12. Проблема оцінки та підвищення рівня соціальної безпеки підприємства.
13. Підприємницька діяльність та економічна безпека підприємства.
14. Характеристика функціональних складових економічної безпеки.
15. Принципи економічної безпеки за окремими функціональними складовими.
16. Напрями досягнення необхідного рівня економічної безпеки підприємства.

ТЕСТИ

1. У ринковій системі господарювання існують такі види договорів:
  - 1) установчий та підприємницький;
  - 2) підприємницький та трудовий;
  - 3) державний та недержавний;
  - 4) установчий та колективний.
2. Зібрання обов'язкових правил, що регулюють взаємовідносини підприємства з іншими суб'єктами господарювання, а також індивідуальну діяльність – це:
  - 1) колективний договір;
  - 2) статут;
  - 3) підприємницький договір;
  - 4) установчий договір.
3. До основних фондів підприємства належить:
  - 1) незавершене виробництво;
  - 2) програмне забезпечення ЕОМ;
  - 3) автотранспорт;
  - 4) напівфабрикати та комплектуючі вироби.

4. За характером участі у виробничому процесі основні фонди підприємства поділяються на:
- 1) власні, орендовані;
  - 2) діючі, недіючі, запасні;
  - 3) активні, пасивні;
  - 4) виробничі та невиробничі.
5. Підвищення технічного рівня окремих ділянок виробництва до сучасних вимог без розширення існуючих виробничих площ можливе за рахунок проведення:
- 1) реконструкції діючого підприємства;
  - 2) нового будівництва;
  - 3) технічного переозброєння діючого підприємства;
  - 4) поточного ремонту.
6. Відношення прибутку отриманого підприємством за певний період до середньорічної вартості його основних фондів називають :
- 1) фондвіддачею;
  - 2) фондомісткістю;
  - 3) коефіцієнтом використання виробничої потужності;
  - 4) рентабельністю основних фондів.
7. До методів амортизації основних фондів, визначених у П(С)БО 7 “Основні засоби”, не належить метод:
- 1) виробничий;
  - 2) кумулятивний;
  - 3) податковий;
  - 4) прямолінійний.
8. Норма витрат матеріальних ресурсів включає:
- 1) корисні витрати ресурсів;
  - 2) корисні витрати, технологічні відходи, витрати на доставку ресурсів на підприємство;
  - 3) втрати на розміщення замовлень та зберігання запасів матеріальних ресурсів;
  - 4) корисні витрати, технологічні та організаційно-технічні відходи.
9. Показниками ефективності використання матеріальних ресурсів є:
- 1) матеріаломісткість;
  - 2) коефіцієнт використання матеріалів;
  - 3) розмір відходів;
  - 4) всі відповіді правильні.
10. До нематеріальних ресурсів підприємства належать:
- 1) виробничі запаси;
  - 2) грошові кошти на розрахункових рахунках;
  - 3) комп’ютерні програми;
  - 4) електронно-обчислювальні машини.
11. Трудомісткість характеризує:
- 1) кількість виробленої продукції, що припадає на одного середньооблікового робітника промислово-виробничого персоналу;
  - 2) номенклатуру продукції, що випускається;

- 3) витрати праці на виробництво запланованого обсягу продукції;
  - 4) вартість основних фондів, що припадає на одного робітника.
12. Обсяг оборотних коштів, що припадає на 1 гривню реалізованої продукції характеризує:
- 1) коефіцієнт завантаження;
  - 2) рентабельність оборотних коштів;
  - 3) коефіцієнт оборотності;
  - 4) тривалість одного обороту.
13. Відрядна розцінка – це:
- 1) показник збільшення розміру заробітної плати залежно від місця розташування підприємства;
  - 2) встановлений розмір добових виплат для відряджених робітників;
  - 3) середній тарифний коефіцієнт;
  - 4) розмір заробітної плати за одиницю продукції чи роботи.
14. Калькулювання собівартості продукції – це:
- 1) процес обчислення собівартості одиниці продукції;
  - 2) обчислення загальної суми витрат підприємства;
  - 3) розподіл витрат підприємства за видами його діяльності;
  - 4) розподіл накладних витрат за видами продукції.
15. Джерелами фінансування капітальних вкладень підприємства є:
- 1) кошти на розрахунковому рахунку;
  - 2) прибуток підприємства, дохід від реалізації виведеного з експлуатації майна, довгострокові кредити;
  - 3) короткострокові кредити і кредиторська заборгованість;
  - 4) довгострокові кредити банку.
16. Стратегічна піраміда недиверсифікованих фірм складається із:
- 1) чотирьох організаційних рівнів;
  - 2) одного організаційного рівня;
  - 3) трьох організаційних рівнів;
  - 4) двох організаційних рівнів.
17. Процес формування стратегії підприємства складається з таких етапів:
- 1) постановка цілей, аналіз середовища, формування стратегічного бачення та місії, контроль та реалізація стратегії;
  - 2) постановка цілей, аналіз зовнішнього середовища, формування стратегічного бачення та місії, контроль та реалізація стратегії;
  - 3) формування стратегічного бачення та місії, постановка цілей, аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, розробка і реалізація стратегії, контроль та оцінка стратегії;
  - 4) формування стратегічного бачення та місії, постановка цілей, аналіз середовища, реалізація та контроль стратегії.
18. Термін «стратегія» запозичений із сфери:
- 1) політичної;
  - 2) правової;
  - 3) військової;
  - 4) релігійної.
19. До зовнішніх факторів впливу на формування стратегії не належать:

- 1) ринкові можливості та погрози;
  - 2) загальні цінності та корпоративна культура;
  - 3) соціальні, політичні та правові норми;
  - 4) умови конкуренції в галузі.
20. Конкурентна загроза появи нових фірм в галузі є великою, якщо:
- 1) бар'єри входу у галузь є низькими і фірми, що діють на ринку активно відстоюють свої позиції;
  - 2) бар'єри входу у галузь є високими і фірми, що діють на ринку активно відстоюють свої позиції;
  - 3) бар'єри входу у галузь є низькими і фірми, що діють на ринку пасивно відстоюють свої позиції;
  - 4) бар'єри входу у галузь є високими і фірми, що діють на ринку пасивно відстоюють свої позиції.
21. Якщо затрати покупців при переході від споживання однієї марки товару до іншої невеликі, тоді конкуренція між існуючими продавцями всередині галузі:
- 1) послаблюється;
  - 2) посилюється;
  - 3) не змінюється;
  - 4) відсутня.
22. Створення стійких переваг по витратах і використання їх як основи для боротьби конкурентами, завоювання частки ринку за цінами конкурентів або отримання додаткового прибутку від продажу товарів за ринковими цінами – це мета:
- 1) сфокусованої стратегії низьких витрат;
  - 2) стратегії лідерства у витратах;
  - 3) стратегії широкої диференціації;
  - 4) сфокусованої стратегії диференціації.
23. Що не включається в поняття стратегії ринкової ніші:
- 1) оптимальні витрати;
  - 2) фокусування на низьких витратах;
  - 3) фокусування на диференціації;
  - 4) сегмент ринку.
24. Що є метою діагностики внутрішнього середовища:
- 1) визначення можливостей та загроз;
  - 2) визначення рівня виробництва і збуту;
  - 3) визначення рівня прибутковості;
  - 4) визначення сильних та слабких сторін.
25. Конкурентна перевага означає:
- 1) обов'язково значні розміри підприємства;
  - 2) тривалий період перебування на даному ринку;
  - 3) доходи, вищі за середньо галузеві, забезпечені високим потенціалом і компетенцією в галузі;
  - 4) фірма надто мала, щоб впливати на ринок.
26. Дієвий інструмент сучасного виробничого менеджменту, який передбачає визначення мети діяльності підприємства, а також розроблення і реалізацію засобів її досягнення – це:

- 1) прогнозування;
  - 2) стратегічне планування;
  - 3) планування;
  - 4) економічна діагностика.
27. Який із методів планування може застосовуватися в умовах монополії або при слабо розвинутій конкуренції?
- 1) нормативний;
  - 2) балансовий;
  - 3) ресурсний;
  - 4) економіко-математичний.
28. Який із принципів забезпечує в процесі планування можливість коригування планів відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі?
- 1) неперервності;
  - 2) гнучкості;
  - 3) єдності;
  - 4) безперервності.
29. До основних завдань техніко-економічного плану діяльності підприємства не належить:
- 1) максимальне задоволення потреб споживачів у високоякісній продукції;
  - 2) забезпечення виконання стратегічного плану;
  - 3) оперативний контроль за діяльністю підприємства;
  - 4) раціональне використання на підприємстві всіх наявних ресурсів;
30. Реалізована продукція включає:
- 1) зміну залишків відвантаженої продукції, за яку термін оплати не настав
  - 2) залишки готової продукції на складах підприємства;
  - 3) валову продукцію;
  - 4) зміну обсягів незавершеного виробництва;
  - 5) амортизаційні відрахування.
31. Основним завданням виробничої програми є:
- 1) максимальне задоволення потреб споживачів у високоякісній продукції при найкращому використанні ресурсів підприємства та отриманні максимального прибутку;
  - 2) визначення існуючих потреб покупців та можливості зміни їх у майбутньому;
  - 3) правильне визначення потреби в продукції, що випускається, і обґрунтування обсягу її виробництва попитом споживачів.
32. Маркетинговий план – це документ, який містить:
- 1) перелік тактичних заходів, що дозволяють покращити стан підприємства на зайнятих сегментах ринку;
  - 2) перелік відібраних для реалізації проектів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства, формування необхідних конкурентних переваг;
  - 3) перелік кількісно виражених цілей та основних шляхів їх реалізації.
33. Переконаюча реклама використовується
- 1) на етапі збільшення випуску продукції з метою переконання споживачів у конкурентних перевагах певної торгової марки продукції;

- 2) на етапі зрілості для нагадування споживачам про товар та місце його продажу;
  - 3) для створення певного іміджу для підприємства;
  - 4) для формування попиту на товар.
34. Група споживачів, яка вважає, що успіх має бути за новими технологіями, новими товарами називається:
- 1) ранніми споживачами;
  - 2) новатори;
  - 3) рання більшість;
  - 4) повільними споживачами.
35. На якій із стадій визначаються цільовий ринок підприємства, стратегія позиціонування, очікувані вигоди, а також вимоги щодо характеристики продукції?
- 1) бізнес-аналіз;
  - 2) генерування ідеї;
  - 3) комерційне виробництво;
  - 4) тестуванні і затвердження.
36. Метод прямого розрахунку дозволяє одержати:
- 1) дані про величину планових витрат матеріалів;
  - 2) дані про обсяг виробничої програми у натуральному виразі;
  - 3) дані про кількість деталей та вузлів у незавершеному виробництві;
  - 4) всі відповіді правильні.
37. Вид комерційної діяльності щодо забезпечення матеріально-технічними ресурсами процесу виробництва, здійснюваної, як правило, до початку виробництва – це:
- 1) матеріально-технічне забезпечення;
  - 2) матеріально-технічне постачання;
  - 3) техніко-економічний розвиток;
  - 4) матеріально-ресурсна діяльність.
38. Зведений план усіх витрат підприємства на плановий період виробничо-фінансової діяльності – це:
- 1) кошторис витрат;
  - 2) калькуляція витрат;
  - 3) план собівартості продукції;
  - 4) фінансовий план.
39. Методологія розробки бізнес-плану охоплює такі стадії:
- 1) початкову, підготовчу та основну;
  - 2) підготовчу, основну, заключну;
  - 3) початкову, основну, заключну.
40. Оперативний план фінансової діяльності підприємства, який характеризує рух всіх його грошових коштів – це:
- 1) платіжний календар;
  - 2) кредитний план;
  - 3) план грошових потоків;
  - 4) баланс доходів і видатків.
41. Яке визначення найбільш повно розкриває сутність підприємця?

- 1) господар;
  - 2) власник;
  - 3) центральна постать ринкової економіки;
  - 4) ділова людина.
42. Які основні функції виконує підприємець?
- 1) ресурсну;
  - 2) мотиваційну;
  - 3) управлінську;
  - 4) інноваційну;
  - 5) регулюючу;
  - 6) ризикову.
43. З яких частин складається підприємницький дохід?
- 1) прибуток;
  - 2) балансовий прибуток;
  - 3) нормальний (звичайний) прибуток;
  - 4) економічний прибуток (надприбуток);
  - 5) торговельний прибуток.
44. Що включає в себе правовий статус підприємця?
- 1) його характерні риси;
  - 2) його права;
  - 3) його роль і значення в ринковій економіці;
  - 4) його обов'язки;
  - 5) його функції;
  - 6) його відповідальність.
45. Що таке права підприємця?
- 1) правові норми (правила), що підлягають виконанню;
  - 2) система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки;
  - 3) правові та етичні відношення підприємців до суспільства, які характеризуються виконанням своїх правових норм (правил).
46. На які різновиди поділяється підприємництво залежно від власності?
- а) індивідуальне;
  - б) приватне;
  - в) особисте;
  - г) колективне;
  - д) корпоративне;
  - е) державне.
47. Які існують види підприємництва?
- а) виробниче;
  - б) індивідуальне;
  - в) матеріальне;
  - г) комерційне;
  - д) фінансово-кредитне;
  - е) корпоративне.
48. Який вид підприємництва є найважливішим?
- а) комерційний;

б) виробничий;

в) фінансово-кредитний.

49. Що є основною виробничою функцією підприємництва?

а) купівля товару;

б) продаж товару;

в) виробництво товару;

г) споживання товару;

д) розподіл товару.

50. Що є об'єктом купівлі-продажу фінансово-кредитного підприємництва? (декілька відповідей).

а) продукція;

б) гроші;

в) послуги;

г) цінні папери;

д) інформація;

е) іноземна валюта.

8. ТРЕНІНГ

Завдання та ситуації для вирішення 1

1. Назвіть основні особливості підприємницької праці, чим вони зумовлені і яку роль відіграють в щоденній практичній діяльності підприємця.

2. Визначте основні критерії оцінки підприємницької діяльності в різних сферах і галузях господарювання.

3. Охарактеризуйте основні передумови розвитку підприємництва та стан їх розвитку в Україні на сучасному етапі.

4. Визначте основні мотиви підприємництва та охарактеризуйте їх дію на прикладах.

5. За основними функціями підприємництва побудуйте поетапну схему Ваших дій як майбутнього підприємця.

6. Охарактеризуйте положення, статус підприємця в сучасному суспільстві. Чи існують відмінності в цих характеристиках в різних країнах, регіонах, територіях, видах діяльності?

7. У чому полягає сутність понять «підприємець», «підприємництво» і «підприємливість»? Який між ними взаємозв'язок?

8. Які економіко-теоретичні знання необхідні сьогодні для здійснення підприємницької діяльності?

Завдання та ситуації для вирішення 2

1. Визначте та охарактеризуйте правове поле здійснення підприємницької діяльності в Україні.

2. Визначте порядок та охарактеризуйте кожен етап процесу створення і реєстрації підприємницької діяльності. Які зміни в цей процес вносить вибір окремих організаційно-правових форм господарювання?

3. Наведіть приклади обґрунтованого обрання відомих Вам організаційно-правових форм господарської діяльності.

4. Розробіть необхідні засновницькі документи для окремих видів організаційно-правових форм господарювання.

5. Поетапно визначте порядок укладання господарського договору і його зміст на конкретному прикладі.

6. Проаналізуйте сучасний конкурентний стан української економіки, окремих її галузей в цілому та в розрізі окремих регіонів.

7. Проаналізуйте діючу практику у сфері застосування антимонопольного законодавства. Визначте її позитивні риси та існуючі недоліки.

Завдання та ситуації для вирішення 3

1. Розробіть і обґрунтуйте підприємницьку ідею. Визначте, які фактори сприятимуть та які заважатимуть її реалізації. Розробіть план її реалізації. Оберіть організаційно-правову форму господарювання, яка найбільше відповідатиме Вашій підприємницькій ідеї та її реалізації. Охарактеризуйте основні фактори, які сприяли появі у Вас саме такої ідеї.

2. Як Ви будете діяти в ситуації, коли у Вас є гарна бізнес-ідея, але немає джерел фінансування її реалізації?

3. Визначте відмінності в процесі державної реєстрації різних організаційно-правових форм господарювання.

4. Визначте дозвільні документи, які необхідні при реалізації підприємницької ідеї, розробленої в першому завданні. Опишіть процедуру отримання ліцензій та патентів, які необхідні для реалізації вказаної підприємницької ідеї.

Завдання та ситуації для вирішення 4

1. Розробити резюме бізнес-плану для власної підприємницької ідеї.

2. Визначити структуру та змістовне наповнення бізнес-плану для підприємницької ідеї щодо:

- виробництва нового продукту;
- надання нової послуги;
- розширення діяльності діючого підприємства.

3. Визначити і охарактеризувати основні відмінності бізнес-плану, що складатиметься для пошуку інвесторів та бізнес-плану, що складатиметься для керівництва фірми.

4. Визначте особливості обґрунтування в бізнес-плані однієї підприємницької ідеї за різних обставин:

- продукт новий для даної фірми і для даного ринку;
- продукт новий для даної фірми, але вже представлений на ринку;
- продукт новий для даної фірми, економіка країни знаходиться в стадії кризи;
- економіка країни знаходиться в стані виходу з кризи, доходи фірми знаходяться на рівні 30 % до кризового рівня;
- економіка країни на стадії підйому, рентабельність фірми 50 %.

Завдання та ситуації для вирішення 5

1. Розкрийте економічну сутність і загальну методику визначення ефективності виробництва.

2. Знайдіть відмінність між ефективністю, яку відображають показники «рівень рентабельності» та «норма прибутку».

Показники ефективності діяльності підприємства

Показник	2018 р.	2019 р.	2019 р. у % до 2018 р.
Прибуток, тис. грн			
Рівень рентабельності, %			
Окупність витрат, %			
Норма прибутку, %			

3. Обчислити показники ефективності діяльності підприємства згідно з наведеною нижче таблицею:

Економічна ефективність виробництва підприємства

Показник	2018 р.	2019 р.	2018 р. у % до 2019 р.
Повна собівартість, грн / од.			
Ціна реалізації, грн / од.			
Прибуток, грн / од.			
Рівень рентабельності, %			
Окупність витрат, %			

4. Заповнити наведену нижчу таблицю та визначити основні шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції:

5. Поясніть відмінності між економічною та соціальною ефективністю діяльності підприємства.

6. Наведіть класифікацію чинників зростання ефективності діяльності підприємства та дайте їх загальну характеристику.

Задачі

Задача 1. Визначте оптимальне місце розташування для таких підприємств:

- інтернет-клуб;
- дитячий садок;
- невеликий магазин ексклюзивного одягу.

Обґрунтуйте відповідь.

Задача 2. Купівельна ціна підприємства „АСЬ” становить 5 млн. грн. Очікуваний прибуток на наступний рік за підрахунками буде складати 550 тис. грн. Ставка доходу складає 16% на рік.

Чи вигідним є придбання підприємства „АСЬ”?

Задача 3. Дві особи вкладають по 30000 грн. у спільне підприємство. Загальний капітал за час його діяльності збільшився та становить 70000 грн. Якщо підприємство збанкрутує із зобов'язаннями перед кредиторами на суму 85000 грн.

В якому розмірі розподілиться відповідальність між власниками, якщо підприємство створено у формі:

- товариства з обмеженою відповідальністю;
- товариства з повною відповідальністю.

Задача 4. Підприємство „ВВ” вирішило розширити свою діяльність з цією метою прагне придбати МП „ВАВ”. Коефіцієнти цін акцій аналогічних підприємств складають відповідно $K_1=3,4$; $K_2=3,8$; $K_3=4,0$. Очікувані чисті річні надходження МП „ВАВ” на майбутній рік становлять 65,0 тис. грн..

Визначте купівельну ціну МП „ВАВ”.

Задача 5. Пан Іванов С. купує багатоквартирний будинок з метою його наступного перепродажу і наймає менеджера для управління будинком на той час, поки він не буде проданий. Чи є його діяльність підприємництвом (чи виконуються всі ознаки підприємництва)? Обґрунтуйте свою думку.

Задача 6. Статутний фонд ТзОВ „Істр”, засновниками якого є дві фізичні особи Барабань І., Тимченко О. та юридична особа ТзОВ „АХА” становить 56000 грн. Їх частки у статутному фонді розподілилися таким чином: Барабань І. - 30%, Тимченко О. – 25%, ТзОВ „АХА” -45%.

Визначте яка сума вноситься на момент реєстрації товариства і до закінчення року, кожним з учасників.

Задача 7. Громадянин Х. подав документи для державної реєстрації його як підприємця. У заяві (реєстраційній картці) у графі «вид діяльності» він вказав: «надання допомоги позичальникам банківських установ в ухиленні від повернення кредитів». Виконавчий комітет міської ради відмовив Х. у його державній реєстрації на тій підставі, що законодавством України, зокрема, законом „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” не передбачено такого виду господарської діяльності. Громадянин Х. оскаржив відмову у державній реєстрації до суду, покликаючись на вільний вибір видів підприємницької діяльності. Вирішіть спір. У чому полягає суть такої ознаки підприємницької діяльності як майнова самостійність?

Задача 8. Петренко, Іваненко, Сидорчук вирішили створити товариство з обмеженою відповідальністю “Львів-Інвест”. Учасники домовилися про такі внески: Петренко – 10 000 гривень грошима, комп’ютер вартістю 8 000 гривень, принтер вартістю 4 000 гривень. Іваненко – 10 000 гривень грошима, комплект офісних меблів вартістю 15 000 гривень; Сидорчук – 1000 акцій ВАТ “Львівнафтопродукт” номінальною вартістю 5,25 грн кожна на суму 5250 гривень, які сторони оцінили за курсовою вартістю на суму 10 500 гривень.

Оцінка внесків відбувалася за домовленістю сторін на основі ринкових цін. Відповідно до засновницького договору грошові внески вносяться на накопичувальний рахунок товариства до реєстрації, внески в натуральній формі вносяться шляхом передачі майна товариству після його державної реєстрації за актом прийняття-передачі. Реєстраційний орган відмовив у реєстрації товариства у зв’язку з невиконанням вимог ст. 52 Закону України “Про господарські товариства” в частині внесення 50% внесків кожним учасником, що має бути підтверджено довідкою, виданою банківською установою. Крім того, реєстраційний орган вважає, що оцінка внесків завищена і потрібно надати документи, які свідчать про належність майна, яке вноситься в статутний капітал учасникам (накладна, чек, технічний паспорт). Дайте правовий аналіз ситуації.

Задача 9. Приватне підприємство “Лоза” отримало кредит по лінії ЄБРР під заставу нерухомого майна, що належить ВАТ “Прогрес”. Оскільки кредит не повернуто, банк звернув стягнення на заставлене майно. ВАТ “Прогрес”

пред'явило позов до ПП "Лоза" і його засновника - Лозинського В.М. про відшкодування шкоди. Лозинський В.М. вважає, що відповідати не повинен, оскільки безпосереднє управління підприємством здійснював директор – Божко І.Я. Що таке приватне підприємство? Чи обґрунтовані вимоги ВАТ "Прогрес" і заперечення Лозинського В.М.? Складіть письмові пояснення на позовну заяву від імені Лозинського В.М.

Задача 10. Приватне підприємство "Номер" 12 січня уклало договір оренди офісного приміщення за адресою м.Львів, вул.І.Франка, 61. У квітні цього ж року в орган державної реєстрації було подано зміни до установчих документів, пов'язаних із зміною місцезнаходження. Орган державної реєстрації у реєстрації змін відмовив у зв'язку з тим, що вони подані з порушенням встановленого 7-денного строку з дня зміни місцезнаходження. Одночасно орган державної реєстрації звернувся з позовом про примусове припинення приватного підприємства "Номер". Чи правомірні дії органу державної реєстрації?

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Особливими методами навчання в процесі викладання дисципліни «Соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ» є: лекції з використанням ілюстративного матеріалу та комп'ютерних засобів; семінарські і практичні заняття; індивідуальні заняття (консультації, виконання комплексного практичного індивідуального завдання, вирішення практичних і ситуаційних завдань); самостійна робота студентів.

10. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

В процесі вивчення навчальної дисципліни «Соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ» використовуватимуться наступні методи оцінювання знань студентів:

- поточне опитування та тестування;
- підсумкове тестування в розрізі змістових модулів;
- оцінювання виконання КПЗ;
- підсумковий письмовий екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з навчальної дисципліни «Соціально-правового забезпечення діяльності підприємств АПВ» визначається як сума балів, отриманих в розрізі окремих модулів, з врахуванням питомої ваги кожного з них у загальному обсязі курсу:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (КПЗ)	Заліковий модуль 4 (письмовий екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
тиждень (9)	тиждень (17)	тиждень (17)		

Шкала трансформації оцінок:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–65		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

**10. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ТА МЕТОДИЧНИХ ВКАЗІВОК З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
АПВ»**

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Опорний конспект лекцій	1 – 6
2.	Лекції (електронний варіант)	1 – 6
3.	Ілюстративний матеріал (електронний варіант)	1 – 6
4.	Завдання до виконання практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи	1 – 6
5.	Методичні вказівки до виконання практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи	1 – 6

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Аграрне право України: підручник [Текст] / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.
2. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 736 с.
3. Бізнес-діагностика підприємства: Навч. посіб. / Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І. . – . : КНЕУ, 2008 . –344 с.
4. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 184 с.
5. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. – К., 2005. – 615 с.

6. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.М.Бойчик.– К. : Атіка, 2012. – 543 с.
7. Галиця І.О., Погуда Н.В. Роль держави в сфері інвестиційно-інноваційної діяльності // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Економічні науки. – 2014. – Вип. 9. – С. 24–27.
8. Галиця І.О., Шевченко М.М, Никифоров А.Є., Погуда Н.В. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: ефектометричний інструментарій: монографія // І.О. Галиця, А.Є. Никифоров; Київ. ун-т туризму, економіки та права. – К.: Кондор, 2013. – 294 с.
9. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини К.: Знання, 2007. – 559с.
10. Гой І.В., Смелянська Т.П. Основи підприємницької діяльності / Навчально-методичний посібник. – Хмельницький, 2012. – 245 с.
11. Господарський кодекс України : наук-практ. коментар / [авт. кол.: С.В.Ківалов, О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов] ; за ред. О.І.Харитонові. – Х. : Одісей, 2012. – 832 с.
12. Донець Л.І., К.Г.Романенко Основи підприємства. Навчальний посібник К.:ЦНЛ, 2006. – 200 с.
13. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.]; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. –590 с.
14. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с. (гриф МОН, Акулов М.Г., Драбаніч А.В., Євась Т.В., Жукова О.А., Помірча О.М., Цаль І.Г., Юрчишена Л.В.).
15. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого центрального органу державної виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації № 1040, від 26. 11. 2008р.
16. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» №1058-IV від 09.07.2003 р.
17. Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам» №1727-IV від 18.05.2004 р.
18. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» №1067- IV від 09.07.2003 р.
19. Закон України «Про зайнятість населення» №5067- VI від 05.07.2012 р.
20. Закон України «Про соціальні послуги» №966-IV від 19.06.2003 р.
21. Жушман, В. П. Аграрне право та законодавство України (у питаннях та відповідях) [Текст] : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. – Вид. 3-тє, допов. та переробл. – Х.: ТОВ «Одісей», 2006. – 736 с.
22. Жушман, В. П. Опорно-логічні схеми з навчальної дисципліни «Аграрне право України» та аграрне законодавство України [Текст] : навч. посіб. / В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х. : ООО «Одісей», 2009. – 400 с.
23. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посібник для вчз / Ю. Г. Кім ; М-во освіти і науки України. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 600 с.
24. Кодекс законів про працю України. Постанови пленуму Верховного Суду з питань трудового права: станом на 7 лист. 2011 р. –Х.: Право, 2011. –159с.

25. Кодифікація трудового законодавства України: монографія / За ред. Н.М. Хуторян. – Х.: Право, 2009.-432с.
26. Колективно-договірне регулювання соціально-трудових відносин у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації: монографія / За ред. О.М.Ярошенка. – Х.: Право, 2009. –240с.
27. Корнієнко, Г. С. Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських това- ровиробників: правове регулювання [Текст] : монографія / Г. С. Корнієнко. – Х. : СПД ФЛ Чальцев А. В., 2007. – 191 с.
28. Кукоба, В. П. Організаційне проектування підприємства [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / В. П. Кукоба ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2010. - 116 с. - Назва з титул екрану . - ISBN 978-966-483-301-8.
29. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 226 с.
30. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку: щодо заповнення форм фінансової звітності, перевірки порівнянності показників фінансової звітності, облікової політики підприємства : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 76 с.
31. Онищенко В. О. Облік у зарубіжних країнах : підручник для внз / В. О. Онищенко, М. І. Бондар, В. В. Дубовая ; М-во освіти і науки України, Держ. вищий навч. заклад "Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 576 с.
32. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах / В. Я. Плаксієнко. – К. : ЦУЛ, 2014. – 464 с.
33. Плани рахунків бухгалтерського обліку : станом на 27 січня 2015 р. / [упоряд. Ю. І. Руснак]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 126 с.
34. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 150 с.
35. План рахунків бухгалтерського обліку. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку / [відп. за вип. О. В. Діордійчук]. - К. : Алерта, 2015. - 148 с.
36. Руденко, Ю. М. Фінансові системи зарубіжних країн [Електронний ресурс] : навч. посібник / Ю. М. Руденко, В. В. Токар ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2010. - 348 с. - Назва з титул. екрану. - ISBN 978-966-483-285-1.
37. Садовник, О. В. Економіка підприємств АПК [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / О. В. Садовник, О. Ю. Старіков. - К. : КНЕУ, 2010. - 149 с. - Назва з титул. екрану. - ISBN 978-966-483-346-9.
38. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / І. Б. Садовська. – К. : ЦУЛ, 2013. – 688 с.
39. Синчук С.М., Бурак В.Я. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / За ред. С.М. Синчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 318с.

40. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
41. Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: Нвч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
42. Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку: Монографія/ Н.П.Гончарова, О.С.Федонін, Г.О.Швиданенко та ін./ За заг. ред. проф. О.С.Федоніна. – К. –КНЕУ, 2006. – 288 с.
43. Шило В. П. Фінанси підприємств : теорет.-практ. посіб. / В. П. Шило, С. Б. Ільїна, С.С.Боровська, В.В.Барабанові. – К. : ВД „Професіонал”, 2012. – 288 с.

Додаткова література

1. Бухгалтерський облік : навч. посібник для вчз / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів ; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : Центр учб. літ., 2016. - 424 с.
2. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посібник для вчз / Ю. Г. Кім ; М-во освіти і науки України. - К. : Центр учб. літ., 2014. - 600 с. - Бібліогр.: с. 584-591.
3. Єсінова Н.І. Економіка праці і соціально-трудові відносини К.: Кондор, 2006. – 432с.
4. Збарський В.К. Горьовий В.П та ін.. Організація підприємницької діяльності та бізнесу Київ: АПСВ ФПУ, 2008. – 656 с.
5. Звітність підприємства : підручник для вчз / М. І. Бондар [та ін.] ; М-во освіти і науки України, 3 Держ. вищий навч. заклад "Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Вищий навч. заклад УКООПСПЛЖИ "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". - К. : Центр учб. літ., 2015. - 570 с.
6. Колот А.М., Грішнова О.А.Герасименко О.О Економіка праці і соціально-трудові відносини К.:КНЕУ, 2009. – 711с.
7. Облікова політика підприємства : навч. посібник для вчз / Ю. А. Верига [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т економіки і торгівлі. - К. : Центр учб. літ., 2015. - 312 с.
8. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч.посіб. 2-е вид. випр. і доп.- Київ: Знання, 2006. – 62 с.
9. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М.Д.Білик, Л.Д.Буряк та ін. : кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2012. – 546 с.
- 10.Цигилик І.І., Криховецька З.М., Паневник Т.М. Основи підприємництва. Друге видання, перероблене та доповнене. / Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 224 с.